

Türk Hukukunda Seçim Suçları ve Kabahatleri¹

Electoral Crimes and Administrative Offences under Turkish Law

Doç. Dr. Veysel DİNLER

Hitit Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID: 0000-0003-4678-3138, veyseldinler@hitit.edu.tr.

ÖZET

Seçimler, demokratik siyasal düzenin temel araçlarından biridir. Demokrasinin işleyişi bakımından yalnızca belirli aralıklarla seçim yapılması yeterli olmayıp; aynı zamanda seçimlerin serbest, adil ve dürüst biçimde, yargı yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmesi gerekir. Bu nedenle seçim güvenliği, seçmen iradesinin doğru biçimde ortaya çıkması ve seçim sonuçlarına duyulan toplumsal güvenin korunması bakımından vazgeçilmez bir koşuldur. Seçim güvenliğinin sağlanması amacıyla alınan adli, idari ve kolluğa ilişkin tedbirlerin yanı sıra, seçim sürecindeki bazı fiiller ceza hukuku kapsamında suç olarak düzenlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, başta 298 sayılı *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun* olmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan ve seçim süreciyle bağlantılı olarak uygulanabilecek suçları sistematik biçimde ele almaktır. Türkiye'de seçimler sırasında kamu görevlilerinin, seçim görevlilerinin, seçmenlerin veya diğer kişilerin hukuka aykırı davranışlarda bulunduğuna ilişkin iddialar zaman zaman kamuoyuna yansımaktadır. Bu çalışma, yalnızca teorik ve doktriner tartışmalar yürütmekle yetinmeyerek, bunlardan elde edilen sonuçlar ışığında seçim sürecinde görev üstlenecek kişiler için uygulamaya yönelik bir rehber sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda seçim öncesinde, oy verme sırasında ve seçim sonrasında işlenebilecek suçlar; suçların unsurları ve yaptırımlarıyla birlikte incelenecektir. Böylece seçim görevlilerinin görev ve sorumluluklarının sınırlarını bilmelerine, karşılaşılabilecekleri hukuka aykırı durumları tanımalarına ve görevlerini daha bilinçli ve güvenli biçimde yerine getirmelerine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Seçim suçları, seçim kabahatleri, seçim güvenliği, 298 sayılı Kanun, Türk Ceza Kanunu'nda seçim suçları.

¹ Makale Geliş Tarihi : 06.08.2026
Revizyon Tarihi : 13.08.2026
Kabul Tarihi : 29.08.2026

ABSTRACT

Elections are among the fundamental instruments of a democratic political order. For democracy to function effectively, merely holding elections at regular intervals is insufficient; elections must also be conducted freely, fairly and with integrity, under judicial administration and supervision. Electoral security is therefore indispensable to ensuring that the will of the electorate is accurately expressed and that public confidence in election results is maintained. In addition to the judicial, administrative and law-enforcement measures adopted to ensure election security, certain acts committed during the electoral process are defined as crimes under criminal law. This study aims to provide a systematic examination of the electoral crimes regulated primarily by Law No. 298 on the Basic Provisions of Elections and Voter Registers, as well as the crimes provided for in the Turkish Penal Code that may apply in connection with the electoral process. Allegations that public officials, election officials, voters or other persons have engaged in unlawful conduct during elections occasionally arise in Türkiye. This study aims not merely to engage in theoretical and doctrinal discussions, but to draw on their conclusions to provide a practical guide for those undertaking duties in the electoral process. Accordingly, it examines offences that may be committed before, during and after voting, together with their constituent elements, potential perpetrators and applicable sanctions. In this way, the article seeks to help election officials understand the scope and limits of their duties and responsibilities, identify unlawful conduct that they may encounter, and perform their duties with greater awareness and confidence.

Keywords: Electoral offences, electoral administrative offences, electoral integrity, Law No. 298, electoral offences under the Turkish Penal Code.

1. GİRİŞ

Seçimler, demokratik siyasal düzenin kurulmasının ve siyasal iktidarın meşruiyet kazanmasının temel araçlarından biridir. Yalnızca belirli aralıklarla sandık kurulması, bir seçimin demokratik sayılması için yeterli değildir. Seçimlerin serbest, eşit ve dürüst biçimde; genel oy, gizli oy, açık sayım ve döküm ilkelerine uygun ve yargı yönetimi ile denetimi altında gerçekleştirilmesi gerekir. Bu esasların korunması anlamında seçim güvenliği, seçmenin iradesini herhangi bir baskı veya yanıltma olmaksızın oluşturabilmesini, oyunu serbestçe kullanabilmesini ve kullanılan oyların seçim sonucuna gerçeğe uygun biçimde yansıtılmasını kapsar. Seçim güvenliği için alınan idari, adli ve kolluk tedbirlerinin yanında, seçim düzenini ağır biçimde ihlal eden bazı fiillerin suç veya kabahat olarak düzenlenmesi de bu güvencenin bir parçasını oluşturur.

Bu çalışmanın konusu, Türk hukukunda seçim sürecinde işlenebilen suçlar ve kabahatlerdir. Konuya ilişkin teorik ve doktriner tartışmalara katkı sunmasının yanı sıra çalışmanın uygulamada yarar sağlaması da amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda mevzuattaki eksiklikler, yargı kararları ve doktrindeki görüşler hukuken değerlendirilerek seçim sürecinde görev alan kişiler ile seçmenlere yönelik bir kılavuz oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada teorik inceleme ile pratik yarar arasındaki bu denge gözetilmiştir.

İncelemenin merkezinde, 298 sayılı *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun*'un seçim suçları, kabahatleri, bunların yaptırımları ile bunların soruşturulması ve kovuşturulmasını düzenleyen hükümleri yer almaktadır. Bunun yanında seçim sürecinde gündeme gelebilecek belgede sahtecilik ve görevi kötüye kullanma suçları ile TCK'nin özel ceza kanunlarına da uygulanan genel hükümleri ele alınmaktadır.

Seçim suçlarının uygulamadaki önemi, seçim işlemlerinin kısa ve kesin süreler içinde yürütülmesinden kaynaklanmaktadır. Seçim görevlisinin görevini hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi, seçmenin oy kullanmasının engellenmesi ya da seçim belgelerine müdahale edilmesi, yalnızca bireysel bir hakkı değil, seçim sonuçlarına ve demokratik kurumlara duyulan toplumsal güveni de

zedeleylebilir. Bu nedenle seçim görevlilerinin sorumluluklarının sınırlarını önceden bilmeleri, konusu suç oluşturan emirleri yerine getirmemeleri ve karşılaştıkları usulsüzlükleri gecikmeden tutanağa bağlamaları önem taşır. Çalışma bu yönüyle, seçim suçlarının önlenmesine ve seçim görevlilerinin görevlerini hukuka uygun biçimde yerine getirmelerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Çalışma altı ana başlıktan oluşmaktadır. 2. başlıkta seçim suçu kavramı, seçim suçunun normatif çerçevesi, seçim suçlarıyla korunan hukuki değer incelenmektedir. 3. başlıkta 298 sayılı Kanun'da düzenlenen seçim suçları seçim sürecindeki işlevleri esas alınarak gruplandırılmaktadır. 4. başlıkta seçim sürecinde uygulanabilecek belgede sahtecilik, görevi kötüye kullanma ve diğer TCK suçlarına değinilmektedir. 5. başlıkta seçim suçlarının fail, mağdur, maddi ve manevi unsur, hukuka aykırılık, kusurluluk teşebbüs, iştirak ve içtima bakımından ortak özellikleri ele alınmaktadır. 6. başlıkta seçim suçlarının soruşturma ve kovuşturma usulüne, 7. başlıkta ise, seçim kabahatlerine yer verilerek konu tamamlanmıştır. Sonuç kısmında konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılarak, tespit edilen eksikliklere yönelik çözüm önerileri sunulacaktır.

2. SEÇİM SUÇU KAVRAMI VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

2.1. Seçim Suçu Kavramı

Seçim suçu, seçimlerin serbest, eşit, dürüst ve güvenli biçimde gerçekleştirilmesini veya seçim sonuçlarının seçmen iradesine uygun olarak belirlenmesini güvence altına almak amacıyla suç sayılan fiiller şeklinde tanımlanabilir. Bu suçlar oy verme ve sayım işlemleri, seçmen kütüklerinin doğruluğu, propaganda serbestisi, seçmenin irade özgürlüğü, seçim kurullarının düzenli çalışması ve seçim belgelerine duyulan güveni korumak amacıyla vardır.

Seçim suçunu Yılmaz *Hukuk Sözlüğü*'nde "Seçimlerin tarafsızlığına ve serbestliğine aykırı olan ve ceza kanunlarında suç sayılan fiiller"²

² Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin, Ankara, 10. Baskı, 2011, s. 1202.

şeklinde kısaca tanımlamıştır. *Türk Hukuk Lûgatı*'nda ise, suç olan fiilleri de sayan daha geniş bir tanım yapılmıştır:³

“Seçimlerde yanıltarak, zor ve şiddet kullanarak, çıkar sağlayarak, gerçek dışı suçlamalarda bulunarak ya da korkutarak seçim kurullarının görevlerini yapmasına engel olunması, kurulların önlemlerine, kararlarına uyulmaması, kurul üyelerinin görevlerine gelmelerinin, seçim araç ve gereçlerinin gönderilmesinin engellenmesi, seçimde görevli personelin görevini kötüye kullanması, seçmen kütüklerinin doğru düzenlenmemesi gibi eylemler. Seçim suçları Seçim Kanunu’nda gösterilen cezalarla cezalandırılır.”

298 sayılı Kanun’un 179. maddesine göre seçim suçu, *“Bu kanuna göre seçim suçundan maksat, seçim işlerinde bu kanun hükümleri uyarınca görevlendirilmiş bulunan kimselerin bu görevleri dolayısıyla işlemiş oldukları fiil ve hareketlerle her kim tarafından işlenirse işlensin bu kanuna aykırı bulunan fiil ve hareketlerdir.”* şeklinde tanımlanmıştır. Akçakoca, bu maddedeki seçim suçu tanımının kişi ve mevzuat merkezli iki boyut taşıdığı belirtilmektedir. Buna göre seçim görevlilerinin görevleri dolayısıyla işledikleri fiiller kişi merkezli; 298 sayılı Kanun’a aykırı olup bu Kanun’da yaptırıma bağlanan fiiller ise mevzuat merkezli seçim suçu niteliğindedir.⁴

Dar anlamda seçim suçları, 298 sayılı Kanun’da suç olarak düzenlenen fiillerdir. Geniş anlamda seçim suçları ise, seçimlerin serbestliğini, dürüstlüğü ve güvenilirliğini koruyan bütün suçları kapsar.⁵ Bu kapsamda resmî belgede sahtecilik, görevi kötüye kullanma, rüşvet, tehdit ve cebir gibi TCK’de düzenlenen suçlar⁶ da seçim sürecinde ve seçimin güvenilirliğini etkilemek üzere işlendiklerinde seçim suçu niteliği kazanabilir.

³ Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı*, Yetkin, Ankara, 2021, s. 965.

⁴ Mehmet Akçakoca, “Dar Anlamda Seçim Suçlarının Tanımı, İşlevi ve Bu Suçların Düzenleniş Tarzına Eleştirel Bir Bakış”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3-4, 2007, s. 132.

⁵ Benzer bir yaklaşım için bkz. Ibid, s. 133.

⁶ TCK’nin 114. maddesinde düzenlenen “Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi” suçunu seçim suçlarından ayırmak gerekir. Sözü edilen madde siyasi parti faaliyetleri, seçim ile geline bir göreve adaylık veya bu görevden ayrılma yönünde cebir ve şiddet kullanmayı düzenlediğinden doğrudan doğruya seçim ve seçim süreciyle ilgili değildir. Konu hakkında ayrıca bkz. Hüseyin Ertuğrul, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Siyasi Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2020, s.384.

Yine seçim suçu, seçim kabahati ve seçim işleminin geçersizliğini birbirinden ayırmak gerekir. Kanunilik ilkesi gereğince, suç olarak tanımlanan ve karşılığında ceza hukuku yaptırımları olan hapis veya adli para cezası öngörölen fiiller seçim suçlarıdır. Seçim sürecine ilişkin olarak işlenmesi halinde idari para cezası veya diğeri idari yaptırım uygulanan fiiller seçim kabahatleridir.

Seçim işleminin geçersizliği ise oy, tutanak veya seçim sonucunun seçim hukuku bakımından hüküm doğurmamasıdır. Aynı fiil hem ceza sorumluluğuna hem de seçim işleminin geçersizliğine yol açabilse de bu sonuçlar birbirinden bağımsızdır. Seçim işlemlerinin geçerliliği veya geçersizliği denetim mekanizmasına ait bir işlemdir. Seçimlerin denetimi seçimlere ilişkin mevzuatın uygulanması dolayısıyla ortaya çıkan her türlü uyuşmazlığın çözümüdür.⁷ Seçim suçları ise denetim organlarının görev alanlarının dışında, adli mahkemelerin görev alanındadır.⁸

298 sayılı Kanun’da düzenlenen seçim suçları, Kanun’un 1. maddesinde sınırlı olarak sayılan Cumhurbaşkanı, milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği ve ihtiyar heyeti üyeliği seçimleri ile Anayasa değişikliklerine ilişkin halkoylamaları sırasında işlenen fiilleri kapsamaktadır. Meslek kuruluşları, dernekler, sendikalar veya benzeri kuruluşların organ ve delege seçimleri, yargı gözetiminde yapılsalar dahi bu kapsamda değildir. Nitekim Yargıtay, ziraat odası delege seçimlerinin 1. maddede sayılmadığını belirterek bu seçimlerde 298 sayılı Kanun’un ve dolayısıyla Kanun’un 138. maddesindeki ceza hükmünün uygulanamayacağına karar vermiştir.⁹

2.2. Seçim Suçlarının Normatif Çerçevesi

Türk hukukunda seçim suçları, genel ceza kanunu olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bir bölüm olarak düzenlenmek yerine, bir ceza kanunu olmayan 298 sayılı Kanun’da özel bir bölümde

⁷ Fatih Güler, *Seçimlerin Yönetim ve Denetiminde Görev Alan Kurumların Yapısal ve İşlevsel Sorunlarını Giderici Çözümler*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2021, s. 9-10.

⁸ Murat Saltuk Bilgili, *Türkiye’de ve Dünyada Seçimleri Denetleyici Süreçler ve Mekanizmalar*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2024, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 307.

⁹ Yargıtay 5. CD, E. 2021/6907, K. 2023/3260, T. 23.03.2023.

düzenlenmiştir. 298 sayılı Kanun'da zaman zaman TCK'ye atıf yapılmıştır. TCK'nin madde sayısı dikkate alındığında tıpkı Alman Ceza Kanunu'nda olduğu gibi¹⁰, “Seçim Suçları” başlığıyla ayrı bir bölüm olması ve 298 sayılı Kanun'un suç ve ceza ihdas eden hükümlerinin kaldırılması daha yararlı olacaktı. Nitekim bu suçlarda uygulamanın adli yargı savcı ve mahkemelerinde olması ve sürecin tamamen seçim hukuku dışında işlemesi sebebiyle ortaya çıkan düalist yapı kanunun uygulanmasını zorlaştırmaktadır. 765 sayılı TCK yürürlükte iken, ondan çok sonra, 1961 yılında ihdas edilen bir kanun olan 298 sayılı Kanun'da bu fiillerin olması anlaşılır. Ancak 2004 Ceza Reformunda daha kapsamlı bir düzenlemenin fırsatı kaçırılmıştır.

Aşağıda seçim suçlarıyla ilgili Anayasa hükümlerine yer verilmiş; TCK ile 298 sayılı Kanun'un irtibatı açıklanmıştır.

2.2.1. Anayasa

Anayasa'nın 67. maddesi vatandaşlara seçme, seçilme, siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkı tanımaktadır. Aynı maddeye göre seçimler ve halkoylamaları serbest, eşit, gizli, tek dereceli ve genel oy esaslarına göre; açık sayım ve döküm yöntemiyle, yargı yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilir. Seçim suçlarına ilişkin hükümler, bu anayasa ilkeleri ve seçmenin iradesini hukuka aykırı müdahalelere karşı koruyan en önemli araçlardan biridir.

Anayasa'nın 79. maddesi seçimlerin genel yönetim ve denetimini yargı organlarına bırakmış; seçimlerin düzen içinde yürütülmesi ve dürüstlüğüyle ilgili işlemleri inceleme görevini Yüksek Seçim Kuruluna vermiştir. Seçim kurullarının hukuka uygun ve düzenli çalışması, seçim sonuçlarının güvenilirliği açısından anayasal bir güvence niteliğindedir.¹¹

Anayasa bakımından eklenecek diğer hususlar suç ve cezalara ilişkin genel esasları düzenleyen 38. maddesidir. Birinci fıkraya göre,

¹⁰ Elif Korkmaz, *Türk Ceza Hukukunda Seçim Suçları ve Cezaları*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Gaziantep, 2019 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 60.

¹¹ Seçim güvenliği ve seçim suçu arasındaki sıkı ilişki için bkz. Şeref İba, “Seçim Güvenliği” ve “Seçim Suçu” İlişkisi Üzerine”, *Meclis Haber Dergisi*, Mart-Nisan 2023, s. 150.

“Kimse, işlendiğı zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediğı zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” (kanunilik ilkesi). Ayrıca Anayasa’nın 137. maddesi gereğince konusu suç oluşturan emir hiçbir şekilde yerine getirilemez; emri yerine getiren kişi sorumluluktan kurtulamaz. Bu kural tüm kamu görevlileri ve seçim görevi alanlar bakımından geçerlidir.

Seçim suçları, ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlükleriyle yakından ilişkilidir (Anayasa m. 25, 26, 34 ve 68). Propaganda yapılması, siyasi görüşlerin açıklanması ve seçim toplantıları düzenlenmesi demokratik seçimin zorunlu unsurlarıdır. Bu nedenle seçim güvenliği gerekçesiyle getirilen ceza hükümleri, söz konusu özgürlükleri ölçsüz biçimde sınırlandırmamalıdır (Anayasa m. 13). Ancak seçmenin özgür iradesini, siyasal rekabetin eşitliğini ve seçim düzenini ciddi biçimde tehlikeye düşüren davranışlar suç kabul edilerek, uygulamada ölçülülük ilkesine uyulmalıdır.

2.2.2. Türk Ceza Kanunu

298 sayılı Kanun, seçim suçlarını ve cezalarını düzenleyen bir yan ceza kanunu niteliğindedir.¹² TCK’nin 5. maddesine göre “TCK’nin genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza hükmü içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.” Bu nedenle 298 sayılı Kanun’da düzenlenen suçların zaman ve yer bakımından uygulanması, maddi ve manevi unsuru, teşebbüs, iştirak ve içtima biçimleri ile yaptırımların belirlenmesi bakımından kural olarak TCK’nin genel hükümleri esas alınır.

TCK’nin 2. maddesindeki kanunilik ilkesi seçim suçları bakımından da geçerlidir. Kanunda açıkça suç sayılmayan bir fiil cezalandırılmaz; suç hükümlerinde kıyas yapılamaz ve bu hükümler kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz. İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç yaratılamaz.¹³ Seçim mevzuatındaki eski, boşluk içeren veya belirsiz ifadeler, hükmün amacından hareketle failin aleyhine genişletilemez.

¹² Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin, Ankara, 15. Baskı, 2015, s. 57-58.

¹³ Ibid, s. 36-43.

TCK'nin 6. maddesindeki “kamu görevlisi” ve “silah” tanımları 298 sayılı Kanun bakımından da önemlidir. 298 sayılı Kanun'da özellikle silah tanımı yapılmaksızın, doğrudan TCK'nin 6. maddesine atıf yapılmıştır (m. 79/4). Öte yandan, 298 sayılı Kanunda kamu görevlisi tanımı yapılmamış veya TCK'ye atıfta bulunulmamıştır. Bununla birlikte seçim kurulu üyeleri ile sandık kurulu üyelerinin görevleri sırasında TCK bakımından kamu görevlisi sayılmaları bakımından bir tereddüt yoktur.¹⁴

2.2.3. 298 Sayılı Kanun

298 sayılı Kanun, seçim sürecine özgü suçları düzenlemesi nedeniyle “ceza içeren kanun” niteliğindedir. Kanunun tümü belirli nitelikteki suçları ve bunlara uygulanacak cezaları düzenlemeye özgülenmediği için özel ceza kanunu olarak nitelendirilemez.¹⁵ TCK, Türkiye’de ceza hukukunu düzenleyen genel ve aynı zamanda temel kanundur. Ceza hukukunun uygulanmasında ceza hukukunun temel prensiplerine aykırı uygulamalar olmaması bakımından, TCK'nin genel hükümlerinin, tamamlayıcı ceza hukuku kapsamında yer alan ceza hükümlerine de uygulanacağı TCK m. 5 ile hükme bağlanmıştır.¹⁶ Bu doğrultuda ceza genel hükümleri bakımından özel kanun genel kanun çatışmasında *lex specialis derogat legi generali* (özel kanun genel kanunu ilga eder) ilkesi uygulanmayacaktır.

298 sayılı Kanun bazı suçlarda doğrudan TCK'ye atıf yapmaktadır. Kanun'un 138. maddesine göre seçim görevlisinin görevini kötüye kullanması, fiil 298 sayılı Kanun'da ayrıca suç olarak tanımlanmamışsa TCK'nin 257. maddesine göre cezalandırılır ve ceza altında birden üçte bire kadar artırılır. Seçmen kütüğü hazırlıklarına ilişkin görevlerin yerine getirilmemesini düzenleyen 140. maddede de TCK'nin 257. maddesine aynı artırım oranıyla atıf yapılmıştır. Kanun'un 148. maddesi ise sahte seçmen kütüğü veya seçmen listesi

¹⁴ Abdulkadir Çadık, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Sayılma Ölçütleri: YCGK, E. 2020/337, K. 2021/162, 22.04.2021”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1-2, Haziran-Aralık 2022, s. 110; Muharrem Özen ve Önder Tozman, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 42, Sayı 4, Aralık 2009, s. 39.

¹⁵ Aras Türay, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 5. Maddesine İlişkin Bir İnceleme”, *Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 1730.

¹⁶ Ibid.

düzenleme, bozma, çalma ya da yok etme fiilleri bakımından TCK'nin belgede sahtecilik hükümlerine göre belirlenecek cezanın yarı oranında artırılmasını öngörmektedir. 138 ve 140. maddede olduğu gibi madde numarası verilmemekte, sadece suç tipi olarak “belgede sahtecilik” denilmektedir.

“Sair propaganda suçları” başlığını taşıyan 156. maddede ise “Bu Kanunda ayrıca ceza hükmüne bağlanmayan ve Kanun hükümlerine aykırı olan sair propagandaların failleri hakkında Kabahatler Kanununun 32 nci maddesinin birinci fıkrası uygulanır.” denilerek 5326 sayılı Kabahatler Kanununa atıf yapılmıştır.

2004 Ceza Reformu sonrasında 298 sayılı Kanun'un özellikle suç ve cezaları düzenleyen maddeleri 23 Ocak 2008 tarih ve 5728 sayılı Kanun ile güncellenmiştir. Bununla birlikte bu değişikliğin özensiz bir biçimde yapıldığını söylemek mümkündür. 2004 Ceza Reformunun en önemli özelliği kabahat fiillerinin ceza kanunu dışına çıkarılarak, idare hukuku konusu haline getirilmesi ve kabahatlerin sistematik olarak Kabahatler Kanunu'nda toplanmasıdır. 298 sayılı Kanun'da bir kez Kabahatler Kanunu'na atıf yapılmakla yetinilmiş, ancak kabahat niteliğindeki fiiller “suç” olarak anılmaya devam edilmiştir. Bu ayrımın dikkate alınarak düzenleme yapılması daha isabetli olurdu.

2.3. Kanunun Amacı ve Korunan Hukuki Değer

Temsilciler Meclisi raporuna göre 298 sayılı Kanun'un amacı; bütün seçimlerde uygulanacak ortak kuralları tek bir temel kanunda toplamak, seçim öncesinden sonrasına kadar seçim güvenliğini ve dürüstlüğü sağlamak ve seçmen kütüklerine ilişkin esasları düzenlemektir.¹⁷

Bu kanunda getirilen suç ve ceza hükümlerinin temel amacı ise, seçim hakkını iktidarın veya idarenin kötüye kullanmasına karşı etkili biçimde korumaktır. Bu hükümler, seçim güvenliğini ve dürüstlüğü bozan davranışları yaptırıma bağlayarak kanunun güvencelerini fiilen işler hâle getirmek için konulmuştur.

¹⁷ Temsilciler Meclisi, *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun Tasarısına Dair Seçim Kanunu Komisyonu Raporu*, Esas No. 5/6, Karar No. 7, S. Sayısı 33, 28.2.1961, s. 1.

Raporda, “düşük iktidar” ifadesiyle 27 Mayıs 1960’tan önceki Demokrat Parti iktidarını kastederek, 1950-1960 döneminde yapılan seçim uygulamalarını eleştirmektedir. Raporda Demokrat Parti dönemindeki şu uygulamalar eleştiri konusu yapılmıştır:¹⁸

- Seçmen kütüklerindeki kanun boşluklarından yararlanılarak bazı vatandaşların oy hakkından mahrum bırakılması,
- Bazı kişilere birden fazla oy kullandırılması,
- Özellikle 1957 seçimlerinde kütüklere ilişkin hükümlerin yetersiz bırakılması,
- Seçim güvencelerinin 1953, 1954 ve 1957’de yapılan değişikliklerle zayıflatılması,
- Seçimlerin ve seçmen kütüklerinin yürütme organının, dolayısıyla siyasal iktidarın etkisine açık tutulması.

Bu tarihsel tecrübeler dikkate alındığında suç hükümlerinin amaçları şöyle özetlenebilir:¹⁹

- 1- *Seçme hakkını korumak*: Bir seçmenin hukuka aykırı biçimde kütük dışında bırakılmasını veya oy kullanmasının engellenmesini önlemek.
- 2- *Eşit oy ilkesini gerçekleştirmek*: Bir kişinin birden fazla oy kullanması gibi “bir kişi–bir oy” ilkesini bozan fiilleri cezalandırmak.
- 3- *Seçmen kütüklerini korumak*: Kütüklere sahte kayıt eklenmesi, mevcut kayıtların değiştirilmesi veya silinmesi gibi müdahaleleri engellemek.
- 4- *İdarenin taraflı davranmasını önlemek*: Kamu görevlilerinin yetkilerini iktidar lehine veya muhalefet aleyhine kullanmasını yaptırıma bağlamak.
- 5- *Seçim sonucunun gerçek iradeyi yansıtmasını sağlamak*: Oy verme, sayım, tutanak ve sonuçların birleştirilmesi aşamalarındaki hile ve usulsüzlükleri önlemek.

¹⁸ Ibid, s. 2-3.

¹⁹ Ibid, s. 2-4.

- 6- *Hâkim gözetimini etkili kılmak*: Seçim işlerini yürütmenin siyasi etkisinden çıkararak yargı yönetimi ve denetimine vermek; bu düzene aykırı müdahaleleri cezalandırmak.

Dolayısıyla raporun yaklaşımında bu suçlar, kamu düzenini bozan alelde suç olarak değil, “milletin siyasal iktidarı serbest seçimlerle belirleme hakkına yönelik saldırı” olarak görülmektedir. Ceza hükümleri de geçmişte yaşandığı ileri sürülen kötüye kullanmaların tekrarlanmasını önleyen, seçim hukukundaki idari güvenceleri tamamlayan birer demokratik rejim güvencesi niteliğindedir.

Seçim suçlarıyla korunan en temel hukuki değer, seçimlerin demokratik ilkelere uygun biçimde gerçekleştirilmesine duyulan toplumsal güven ve demokratik devlet ilkesidir. Bu 298 sayılı kanun ve bağlantılı olarak TCK’de düzenlenen suçlar bakımından korunan genel bir hukuki değerdir. Nitekim seçim düzeninin bozulması, yalnız somut seçim sonucunu değil, seçimle oluşan iktidarın meşruiyetini ve toplumsal düzeni de etkileyebilir.²⁰

Öte yandan bizim öncelikle beş başlıkta kategorize ettiğimiz ve bu yeterli gelmediği için altıncı kategoride “diğer” seçim suçlarının tümü bakımından bir tek hukuki değerden söz edilemez. Her suç tipi, seçim sürecinin farklı bir aşamasını ve bu aşamayla bağlantılı belirli bir hukuki değeri korumaktadır. Bu nedenle seçim suçlarının bireysel, toplumsal ve kamusal nitelikte birden fazla hukuki değeri koruduğu kabul edilmelidir.

3. 298 SAYILI KANUN’DA DÜZENLENEN SEÇİM SUÇLARI

298 sayılı Kanun’un Yedinci Bölümü “Seçim Suçları ve Cezaları” başlığını taşımaktadır. 133-172. maddeler arasında, herhangi bir kategori olmaksızın ancak büyük ölçüde tutarlı bir sistematikte seçim suçları ve kabahatleri düzenlenmiştir. Daha önceki çalışmalarda, suçlar kategorize edilerek ele alınmıştır. Akyürek²¹ seçim suçlarını

²⁰ Akçakoca, s. 129.

²¹ Güçlü Akyürek, “Seçim Suçları”, in Havva Karagöz ve Atagün Mert Kejanlıoğlu (Ed.), *Seçim, Demokrasi ve Seçim Sistemleri Sempozyumu*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 359-360. Akyürek’in tasnifi şu şekildedir:

1- Kurulların işleyişine karşı suçlar: m. 133, m. 134, m. 135, m. 136, m. 137

yedi başlıkta ele alırken; Korkmaz²² dört başlıkta, Şimşek²³ ise üç başlıkta ele almıştır. Yalçın Çiftlik²⁴ ise herhangi bir kategori yapmaksızın, maddeleri sırayla ele almıştır. Biz suçları altı başlıkta kategorize edeceğiz:

- 1- *Seçim Kurulları ve Seçim Görevlileriyle İlgili Suçlar*
- 2- *Seçmen Kütükleri, Seçmen Listeleri ve Seçim Belgeleriyle İlgili Suçlar*
- 3- *Propaganda ve Toplantılarla İlgili Suçlar*
- 4- *Oy Kullanma Hakkının İhlali ile İlgili Suçlar*
- 5- *Oy Sandığı, Oy Sayımı ve İtirazlar Üzerine İşlenen Suçlar*
- 6- *Diğer Seçim Suçları*

298 sayılı Kanun’da öngörülen idari yaptırımlar için “Seçim Kabahatleri” başlığıyla ayrı bir başlık açılmıştır.

3.1. Seçim Kurulları ve Seçim Görevlileriyle İlgili Suçlar

Seçim kurulları, seçimlerin yargı yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmesini sağlayan temel organlardır. Bu nedenle kurulların serbestçe toplanması, kararlarının uygulanması, üyelerinin görevlerini yerine getirmesi ve seçim araçlarının zamanında hazır bulundurulması seçim güvenliğinin ön koşullarındandır. 298 sayılı Kanun’un 133 ilâ 138. maddeleri, bu düzeni korumak amacıyla hem herkes tarafından hem de yalnızca seçim görevlilerince işlenebilen suçlara yer

- 2- Seçmen kütükleri ile ilgili suçlar: m. 140, m. 141, m. 142, m. 143, m. 144, m. 145
- 3- Seçmen listelerine ilişkin suçlar: m. 146, m. 147, m. 148
- 4- Propaganda suçları: m. 150, m. 151, m. 152, m. 154, m. 155, m. 157
- 5- Oy kullanma ile ilgili suçlar: m. 153, m. 159, m. 160, m. 161, m. 162, m. 163, m. 164
- 6- İtirazlarla ilgili suçlar: m. 165
- 7- Diğer suçlar: m. 138, m. 168, m. 169, m. 170, m. 171, m. 172

²² Korkmaz’ın tasnifi şu şekildedir:

- 1- Seçmen Kütüğü Düzenlemekle Görevli Olanların Suçları
- 2- Seçmen Kütüğü, Seçmen Listeleri ve Diğer Belgeler Üzerinde Suçlar
- 3- Oy Sandığı Üzerinde Suçlar
- 4- Oy Verme Sonucuna Tesir Etme Suçu

²³ Sümeyye Şimşek, *Yargı Kararları Işığında Seçim Suçları ve Cezaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2020 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Şimşek’in tasnifi şu şekildedir:

- 1- Kurullar ile İlgili Suçlar ve Cezaları
- 2- Seçmen Kütüğü ve Listeleriyle İlgili Suçlar ve Cezaları ile Oyla İlgili Suçlar ve Cezaları
- 3- Diğer Suçlar ve Cezaları

²⁴ Filiz Yalçın Çiftlik, *Seçim Suçları ve Cezaları: 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 157 vd.

vermektedir. Bu suçlar kural olarak kasten işlenebilir. Kanunda suçların taksirli sorumluluğuna ilişkin açıkça bir düzenleme yoktur.

3.1.1. Kurulların toplanmasını veya görev yapmasını engelleme

298 sayılı Kanunun 9. maddesine göre seçimi sağlıklı bir biçimde yürütmek üzere kurulan kurullar; Yüksek Seçim Kurulu (YSK), il seçim kurulu, ilçe seçim kurulu, sandık kurulu ve yurtdışı ilçe seçim kurullarıdır. Kanun'un 133. maddesine göre hileli faaliyetlerle, cebir veya şiddet kullanarak ya da tehdit ederek seçim kurullarının toplanmasına veya görevlerini yerine getirmesine engel olan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Suçun faili herkes olabilir; failin seçim görevlisi olması aranmaz. Suçun konusu, 298 sayılı Kanun'da öngörülen seçim kurulları; korunan hukuki değer ise bu kurulların dış müdahaleden uzak biçimde çalışması ve buna bağlı olarak seçimlerin düzenli yürütülmesiyle sağlanan seçim güvenliğidir.

Sayılan kurullardan birinin (veya birkaçının) toplanmasının ya da görev yapmasının hile, cebir, şiddet veya tehdit ile kurulması ve fiilen engellenmesi gerekir. Bu suç seçimlik hareketli bir suçtur, engellenmenin maddede sayılan herhangi bir biçimde yapılması yeterlidir.²⁵

Bu suç bir netice suçudur. Dolayısıyla kurul/kurulları engellemeye elverişli icra hareketlerine başlanmasına rağmen sonucun failin elinde olmayan nedenlerle gerçekleşmemesi hâlinde teşebbüs hükümleri uygulanabilir.

Fiilin silahla işlenmesi hâlinde ceza üç yıldan az olamaz. Fiilin, aralarından biri silahlı en az üç kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda ise beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Silah kavramının belirlenmesinde 298 sayılı Kanun'un 79. maddesinde TCK'nin 6. maddesine yapılan özel atıf dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla silah, saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış olsun veya olmasın her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, ateşli silah ve patlayıcıları kapsayan; 6136 sayılı Ateşli Silahlar

²⁵ Ayrıca Akyürek, s. 360.

ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'da düzenlenen araçlarla sınırlı olmayan, geniş bir skala akla gelmelidir. Kurulun işlemini engellemeye elverişli, sopa, fırça sapı, taş, tırpan vb aletleri de silah kapsamında değerlendirmek gerekir.

3.1.2. Kurulların karar ve tedbirlerine uymama

298 sayılı Kanun'un 134. maddesinin ilk fıkrasında kurulların aldığı karar ve tedbirlere uymamak, idari para cezası gerektiren kabahat olarak düzenlenmiştir. Uymamayı suç haline getiren ise, karar veya tedbirlerin uygulanmasını zorlaştırma ya da bunların sonuçsuz kalmasına neden olmaktır (m. 134/2). Fail altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Böylece basit uymama ile kararın uygulanmasını engelleyen veya etkisizleştiren davranış arasında ayırım yapılmıştır.

İkinci fıkranın uygulanabilmesi için davranış ile uygulamanın zorlaşması veya tedbirin sonuçsuz kalması arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu fiillerin görevli kişiler tarafından işlenmesi hâlinde, daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşmadığı takdirde ceza yarı oranında artırılır (m. 134/3). Burada görevliden kasıt, kurul üyesi olmayan görevlilerdir. Nitekim kurul görevlileriyle ilgili özel hüküm takip eden maddede düzenlenmiştir. Örneğin ilçe seçim kurulunun araç talep etmesine rağmen belediyenin bunu tahsis etmemesi, bu fıkra yazılı fiili oluşturur.²⁶

3.1.3. Kurul üyelerinin kurul kararlarına uymaması

298 sayılı Kanun'un 135. maddesi, seçim kurullarının çoğunlukla aldıkları kararlara uymayan kurul üyeleri hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörmektedir. Bu suç yalnızca ilgili kurulun üyesi tarafından işlenebildiğinden özgü suçtur.

Suçun oluşabilmesi için kurul kararının yetkili kurul tarafından, usulüne uygun biçimde ve gerekli çoğunlukla alınmış olması gerekir. Kurul üyesinin karar görüşülürken karşı oy kullanması, muhalefet şerhi yazması veya kanunda öngörülen başvuru yollarına müracaat

²⁶ Ibid, s. 361.

etmesi tek başına suç oluşturmaz. Cezalandırılan davranış, bağlayıcı hâle gelen kurul kararının gereklerini kasten yerine getirmemektir. Bu ayırım, kurul üyelerinin hukuki görüşlerini özgürce açıklayabilmeleri ve kararların uygulanmasının güvence altına alınması arasındaki dengeyi sağlar.

Akyürek, oybirliği ile verilmiş karara uymamanın, kanunilik ilkesi gereği suç oluşturmayaacağını ileri sürmektedir.²⁷ Biz bu görüşe katılmıyoruz. Burada belirtilen kurulların karar alma yöntemidir. Nitekim 113. maddede de kurulların çoğunlukla karar alacağı belirtilmiştir. Bize göre çoğunluk kararına uymamak suç olan bir fiilse, oybirliğiyle alınan karara uymamak evleviyetle suçtur.

Öte yandan Akyürek, suç olan fiilin bir idari karara uyulmaması, dolayısıyla idarenin işlemine göre suçun ortaya çıkmasının TCK'nin 2. ve 5. maddesine aykırı olduğu ve TCK'nin sistematığına uymadığını belirtmektedir.²⁸ Bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin Türkiye Futbol Federasyonu'nun belirlediği usul ve esaslar dışında hareket etmeyi suç sayan düzenlemenin kanunilik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptalini örnek vermektedir.²⁹ AYM'nin “yetkili makamlar tarafından infaz kurumuna veya tutukevine sokulması yasaklanmış bulunan eşyayı infaz kurumuna veya tutukevine sokma” suçunu düzenleyen TCK m. 297/2 fıkrasını³⁰ “suçun mahiyetini idarenin aldığı kararın belirlemesini öngörülebilirlik ve kanunilik ilkesine aykırılık sebebiyle iptal ettiği dikkate alındığında, burada kurulun aldığı karara uymamanın suç olmasının kanunilik ilkesine aykırı olduğu görüşüne katılıyoruz.”³¹

3.1.4. Kurul üyelerinin göreve gelmemesi veya görevini terk etmesi

²⁷ Ibid, loc.cit.

²⁸ Ibid, loc.cit.

²⁹ Ibid, s. 361-362. AYM E. 2010/19, K. 2011/6, K.T. 6.1.2011 R.G. 26.2.2011

³⁰ İptal edilen fıkra hükmü şu şekildedir: “Birinci fıkrada sayılanların dışında kalıp da yetkili makamlar tarafından infaz kurumuna veya tutukevine sokulması yasaklanmış bulunan eşyayı, bu yasağı bilerek, infaz kurumuna veya tutukevine sokan veya bulunduran ya da kullanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

³¹ AYM E. 2010/69, K. 2011/116, K.T. 07.07.2011 R.G. 21.10.2011. “...kuralda, idare içinde yer alan yetkili makama suça konu olabilecek eşyaları belirlerken hangi nitelikleri esas alacağı hususuna açık ve belirgin olarak yer verilmediğinden dolayı kural, belirli ve öngörülebilir olmadığı gibi suçun yasallığı ilkesine de uygun değildir.”

298 sayılı Kanun'un 136. maddesinde iki ayrı fiil düzenlenmiştir. Bir seçim kuruluna seçildiği hâlde haklı bir neden bulunmaksızın görevinin başına gelmeyen kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır. Seçim başladıktan sonra kurul görevini haklı bir neden olmaksızın terk eden kişi hakkında ise üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Her iki suç da ancak kurula seçilmiş kişi tarafından işlenebilen özgü suçtur. Göreve hiç başlamamak ile başlamış olan görevi terk etmek, seçim düzeni bakımından farklı ağırlıkta görüldüğünden farklı yaptırımlara bağlanmıştır.

Hastalık, zorlayıcı neden (mücbir sebep) veya kişinin görevi yerine getirmesini objektif olarak olanaksız kılan benzeri durumlar fiili suç olmaktan çıkarır.³² Haklı sebebin varlığı, somut olayın koşullarına ve görevin kesintisiz yürütülmesi için kişinin makul biçimde bildirimde bulunup bulunmadığına göre değerlendirilmelidir.

3.1.5. Seçim araç ve gereçlerinin zamanında gönderilmemesi

298 sayılı Kanun'un 137. maddesi; sandık seçmen listeleri, aday listeleri, seçim kâğıtları ve paketleri, oy pusulaları, sandıklar, zarflar, maddi ve mali araçlar ile diğer seçim gereçlerinin zamanında gönderilmemesini, gönderilmesinin engellenmesini, teslim edilmemesini veya teslim alınmamasını suç saymaktadır.

Fiilin seçim kurulu başkan veya üyeleriyle Kanun kapsamındaki işlerden biriyle görevlendirilen kişiler tarafından işlenmesi hâlinde ceza iki yıldan beş yıla kadar hapistir. Bu kişiler bakımından suç, özgü suç niteliğindedir. Bununla birlikte gönderilmeyi engelleme, teslim etmeme veya teslim almama fiillerinin görevli olmayan kişilerce gerçekleştirilmesi de cezalandırılmış; bu durumda cezanın alt sınırı bir yıl olarak belirlenmiştir. Burada fiili seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Sayılan fiillerden herhangi birinin yapılmaması suç oluşturmaktadır.

Maddede seçim sonucunun etkilenmesi şeklinde ayrıca bir netice aranmadığından, sayılan hareketlerden birinin gerçekleşmesiyle suç

³² Akyürek bu durumu hukuka uygunluk sebebi olarak niteler, bkz. s. 362. Mücbir sebebin hukuka uygunluk sebebi sayılamayacağı yönünde ise bkz. Öztürk ve Erdem, s. 219 ve 284.

tamamlanır. Ancak özellikle “vaktinde göndermeme” bakımından, gönderme yükümlülüğünün, teslim yerinin ve süresinin belirlenmiş olması gerekir. Gecikmenin zorlayıcı nedenlerden kaynaklanması veya failin yükümlülüğü yerine getirme imkânının bulunmaması ceza sorumluluğu bakımından önemlidir.

3.1.6. Seçim görevinin kötüye kullanılması

Kanun’un 138. maddesine göre, 298 sayılı Kanun’un uygulanmasıyla görevli veya bu Kanun uyarınca görevlendirilen kişiler görevlerini kötüye kullanırlarsa, fiilleri ayrı bir suç teşkil etmemek koşuluyla TCK’nin 257. maddesine göre belirlenecek ceza altıda birden üçte bire kadar artırılır.

Burada şu hususlara dikkat etmek gerekir. 1- 298 sayılı Kanun ile görevli kılınanlar, bu Kanun hükümlerini yerine getirdikleri süreçte TCK’nin uygulanması bakımından kamu görevlisidir (TCK, m. 6/1-c). 2- Failin işlediği fiil başka bir suç teşkil etmiyorsa, kamu görevlileri için tamamlayıcı nitelikte bir torba suç niteliğindedir.³³ 3- Görevi kötüye kullanmanın (icrai ve ihmali) seçim işlerini ilgilendiren bir hususta olması, cezayı ağırlaştırıcı bir nedendir.

3.2. Seçmen Kütükleri, Seçmen Listeleri ve Seçim Belgeleriyle İlgili Suçlar

Seçmen kütükleri ve bunlardan oluşturulan listeler, kimlerin oy kullanabileceğini belirlediğinden seçim sonuçlarının gerçeğe uygunluğunu doğrudan etkiler. Bu nedenle 298 sayılı Kanun’un 140-148. maddelerinde kütüklerin hazırlanması, seçmenlerin kaydedilmesi, listelerin ilanı ve seçim belgelerinin korunmasıyla ilgili suç ve kabahatler düzenlenmiştir. Bu hükümlerle seçme hakkının kullanılabilmesinin yanı sıra seçim belgelerinin doğruluğu ve bu belgelere duyulan kamu güveni korunmaktadır.

³³ Pınar Memiş Kartal, “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”, *Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 1380, 1386.

3.2.1. Seçmen kütüğü hazırlıklarına ilişkin suçlar

298 sayılı Kanun'un 140. maddesi, seçmen kütüğünün hazırlanmasına esas oluşturan kroki ve bina cetvelleriyle ilgili yükümlülükleri ihmal suçunu düzenlemektedir. İlçe seçim kurulu başkanınca bildirilen süre içinde bu belgeleri hazırlayıp vermeyen veya belgeleri seçmen kütüğünün düzenlenmesine elverişli biçimde oluşturmayan kişiler hakkında TCK'nin 257. maddesine göre belirlenecek ceza altında birden üçte bire kadar artırılır. Bu suç seçmen kütüğünü hazırlamakta görevlendirilenler tarafından işlenebilir özgü bir suçtur. Nitekim Kanun'un 9. maddesinin 2. fıkrasında "Valiler, kaymakamlar, belediye başkanları, muhtarlar ve bütün kamu görevlileri her türlü seçim işleri ve seçmen kütükleri yazımında, seçim kurullarının istediği bilgileri ve belgeleri, gecikmeden, süresinde ve doğru olarak göndermeye mecburdur" denilerek, seçmen kütüklerinin hazırlanmasında görevli kılınanların kamu görevlileri olduğu açıkça belirtilmiştir.

Kanun'un 140. maddesinin ikinci fıkrasında ise, seçmen kütüklerinin hazırlanması sırasındaki bilgilerin sağlıklı hazırlanması için, bu bilgilere cevap vermeyen, eksik veya yanlış bilgi verenlere yönelik bir kabahat fiili düzenlenmiştir.

3.2.2. Kütük düzenlemekle görevli kişilerin işlediği suçlar

298 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre seçmen kütüğüne ilişkin evrakı belirlenen süre ve şekle uygun olarak düzenlemeyen, gereği gibi korumayan veya yetkili mercie vermeyen görevliler altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Fiilin kayıtsızlık ya da gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi sonucunda gerçekleşmesi hâlinde üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Böylece seçim suçları bakımından istisnai olarak taksirli sorumluluk da kabul edilmiştir.

Bu davranışlar nedeniyle herhangi bir bölgede seçmen kütüğünün veya sandık seçmen listelerinin hazırlanması yahut seçmenlerin oy kullanması imkânsız hâle gelirse ceza ağırlaştırılarak verilir. Kasten işlenen fiil bakımından bir yıldan iki yıla, taksirli fiil bakımından ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Kanun'un 142. maddesi ise, kütüğe kayıt hakkı bulunmayan kişiyi kaydeden, kayıt hakkı bulunan kişiyi kaydetmeyen, silinmesi gereken kaydı silmeyen veya korunması gereken kaydı silen görevlileri cezalandırmaktadır. Kasten işlenen fiilin cezası bir yıldan iki yıla; dikkatsizlik ve özensizlikten kaynaklanan fiilin cezası üç aydan altı aya kadar haptir.³⁴

3.2.3. Seçmen kütüklerine gerçeğe aykırı ve mükerrer kayıt

298 sayılı Kanun'un 143. maddesine göre, seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği olmayan bir başkasını her ne suretle olursa olsun seçmen kütüğüne kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanları seçmen kütüğünden silinmesine aynı şekilde mâni olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil ve hareketlerle seçmen kütüğünden silinmesine sebep olan kişi altı aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiiller cebir, tehdit, şiddet, nüfuz veya tesir icrası suretiyle yapılırsa faile verilecek ceza, bir seneden beş seneye kadar haptir. Bu suç herkes tarafından işlenebilen genel bir suçtur. Suçun taksirli hali düzenlenmediğinden ancak kast ile işlenebilir.

Kanun'un 144. maddesine göre kendisini veya başka bir seçmeni bilerek birden fazla kaydettiren ya da bu sonucu doğuran fiilleri bilerek gerçekleştiren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Kanundaki "bilerek" ifadesi, suçun ancak kast ile işlenebileceğini; mükerrer kaydın hata, sistem arızası veya kişinin bilgisi dışında oluşması hâlinde suçun meydana gelmeyeceğini göstermektedir. Bu suç herkes tarafından işlenebilen genel bir suçtur. Fiilin kütük işleriyle görevlendirilen kişilerce işlenmesi durumunda ceza bir yıldan üç yıla kadar haptir (m. 144/2).

3.2.4. Seçmen kütüğüne kaydolunmamaya teşvik

Seçme yeterliliğine sahip kişilerin kütüğe kaydolmasını önlemek amacıyla teşvik veya telkinde bulunmak üç aydan altı aya kadar hapis

³⁴ Bu suç tipi hakkında değerlendirme ve Alman Ceza Kanunda karşılaştırma için bkz. Korkmaz, s. 62 vd.

cezası gerektirir (m. 145/1). Telkin sonucunda seçmenin kaydolmaması durumunda ise, hapis cezası altı aydan bir yıla kadar hapis cezası gerektirir (m. 145/2). Bu suçların cebir, şiddet veya tehdit kullanılması ise cezanın iki kat uygulanmasını gerektirir (m. 145/3).

145. maddenin son fıkrasında “Bu fiil ve hareketler, memur ve memur hükmünde olanlar tarafından işlenirse, ayrıca 139 uncu madde hükmü de uygulanır.” hükmü yer almakla birlikte, 139. madde 2008 tarih ve 5728 sayılı kanun ile ilga edildiğinden, bu maddeye atıf yapan fıkra zımnen mülgadır.

3.2.5. Seçmen listelerine ilişkin suçlar

298 sayılı Kanun’un 146. maddesi seçmen kütüklerine ilişkin dört maddeye (m. 141, 142, 143 ve 144) atıfta bulunarak, bu maddelerde “yazılı fiiller seçmen kütüğünün düzenlenmesinden sonra sandık bölgelerine göre düzenlenecek olan sandık seçmen listeleri ile Yüksek Seçim Kurulunca düzenlenmesine karar verilecek diğer listeler üzerinde işlendiği takdirde sözü geçen maddelerde yazılı cezalar verilir” şeklinde bir düzenlemeye gitmiştir. Akyürek YSK tarafından karar verilen listelerin idarenin düzenleyici işlemiyle suç yaratmak olduğunu söyleyerek, kanunilik ilkesine aykırı bulmaktadır.³⁵ Biz bu görüşe katılıyoruz.

Kanun’un 147. maddesi ise, asılması gereken seçmen listelerini asmayan veya vaktinden evvel indiren veya her ne suretle olursa olsun seçmenlerin tetkikine imkân vermeyen veya bu listelere karşı yapılan itirazları kabul etmeyen veya mercilerine bildirmeyen görevlilerin üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasını düzenlemektedir. Maddenin ikinci fıkrası bu fiilin taksirle de işlenebileceğini düzenlemektedir. Söz konusu fiillerin kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu meydana gelmesi durumundan bir aydan altı aya kadar kısa süreli hapis cezası öngörülmektedir.

Yargıtay, 29 Mart 2009 tarihinde yapılan mahalli idareler seçimleri öncesinde ... askıya çıkartılması gereken muhtarlık bölgesi askı

³⁵ Akyürek, s. 363.

listelerini teslim almaları hususunda ... tebligat yapılmasına rağmen, muhtarlık askı listelerini ilçe seçim kurulundan teslim almama ve askıya çıkarmayan muhtar olan sanıkların sübuta eren eylemlerinin 298 sayılı Yasanın 147. maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu; bu suçun TCK'nin 257. maddesine göre özel hüküm olması sebebiyle, TCK m. 257 yerine bu maddeden hüküm kurulması gerektiğine karar vermiştir.³⁶

3.2.6. Seçim belgelerini bozma, yok etme veya değiştirme

298 sayılı Kanun'un 148. maddesi, TCK'deki belgede sahtecilik suçuna atıf yaparak; tamamen veya kısmen sahte seçmen kütüğü veya seçmen listesi tanzim eden veya bozan veya çalan veya yok edenler (m. 148/1) ile seçmen kütüğü veya seçmen listelerine ait vesikaları çalan veya bozan veya yok eden veya tahrip edenlerin (m. 148/2) belgede sahtecilik suçundan, cezası yarı oranından artırılarak cezalandırılmalarını düzenlemektedir.³⁷

Takip eden fıkra ise, oy hakkının kullanılmasına engel olmak maksadıyla seçmenlerin kimliklerini ispata yarayan herhangi bir belge üzerinde sahtecilik, yok etme, çalma ve saklama fiilleri işleyenlerin altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. 148/4. fıkra ise, seçmenin, kimliğini ispat ederek oyunu kullandığı takdirde, 3. fıkra yazılı cezanın yarısına kadar indirileceği düzenlenmiştir.

Bu maddede düzenlenen suç seçimlik hareketli suç olup; sahte belge düzenlenmesi (fikri sahtecilik), belgenin düzenleyeni olarak görülen kişiden başka biri tarafından düzenlenmesi veya gerçek belgede değişiklik yapılmasıdır (maddi sahtecilik)³⁸, çalma, bozma, yok etme fiillerinden herhangi birinin işlenmesi yeterlidir. 148/1 ve 148/2 fıkralardaki fiiller genel kast ile işlenirken; 148/3. fıkradaki suç özel kast ile işlenebilir.

³⁶ Yargıtay 5. CD E. 2013/10114, K. 2015/12726, K.T. 18 Haziran 2015.

³⁷ Konu hakkında bkz. Korkmaz, s. 84 vd.

³⁸ Hasan Tahsin Gökcan, "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204)," *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 67, S. 3, 2009, s. 107.

3.3. Propaganda ve Toplantılarla İlgili Suçlar

Seçim propagandası, seçmenlerin adaylar ve siyasi partiler hakkında bilgi edinmesini sağlayarak serbest seçim hakkının kullanılmasına hizmet eder.³⁹ Bununla birlikte propaganda özgürlüğü; seçim düzeninin, siyasal rekabette eşitliğin, kamu kaynaklarının tarafsızlığının ve seçmenin baskıdan uzak karar verme imkânının korunması amacıyla sınırlandırılmıştır. 298 sayılı Kanun'un 149-157. maddeleri, bu sınırlamalardan bazılarını aykırılığı suç, diğerlerini ise kabahat olarak düzenlemektedir.

3.3.1. Propaganda toplantılarına karşı suçlar

298 sayılı Kanun'un 51. maddesi kapalı yerlerde propaganda hususunu düzenlemektedir. 2. fıkraya göre, “Kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler, üç kişilik bir heyet kurar ve en yakın zabıta amir veya memuruna haber verirler. Köylerde, muhtara veya vekiline haber vermek kafidir.” Heyet; toplantı düzenini sağlamak, kanuna ve genel ahlaka aykırı davranışları ve suç işlemeye teşvik niteliğindeki söz veya fiilleri önlemek, gerektiğinde kolluğu çağırarakla görevlidir.

Kanun'un 149/1. maddesine göre 51. maddede öngörülen üç kişilik toplantı heyetinin kurulmadığı kapalı yer toplantısında söz alarak konuşan kişi, üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Akyürek, sırf heyet kurulmaksızın bunu bilmeden konuşma yapanın cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulmakta ve maddenin kaldırılmasını önermektedir.⁴⁰ Bu görüşe biz de katılmaktayız.

Bir seçim propagandası toplantısına engel olan veya toplantının devamını imkânsız hâle getirecek hareketlerle toplantıyı ihlal eden kişi hakkında ise altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun oluşması için sıradan bir protesto veya görüş açıklaması yeterli olmayıp, davranışın toplantıyı engellemesi ya da devam edemeyecek ölçüde bozması gerekir. Fiilin ikiden fazla kişi tarafından birlikte ve cebir, şiddet veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde ceza iki yıldan

³⁹ Burcu Büyükekmekçi, “Propaganda”, *Seçim Hukuku Ansiklopedisi*, (ed. Fatih Güler), Nobel, Ankara, 2023, s. 201.

⁴⁰ Akyürek, s. 364.

beş yıla; aralarından biri silahlı en az üç kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde beş yıldan sekiz yıla kadar hapidir.

Kanun'un 150. maddesine göre, 51. maddedeki heyeti kurmayan veya haber vermeyen toplantı tertipçileri ve bu maddede yazılı görevleri yapmayan heyet üyeleri üç aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Burada düzenlenen suç, ihmali bir suçtur.

3.3.2. Propaganda yasağı süresinde propaganda yapmak ve propaganda araçlarına ilişkin yasaklara uymamak

Propagandaya ilişkin esaslar 298 sayılı Kanun'un 58, 60 ve 61 maddelerinde düzenlenmiştir. 58. maddeye göre, propaganda amacıyla kullanılan el ilanları ve diğer basılı materyaller üzerinde Türk Bayrağına yer verilemez ve bu materyallerde dinî ibarelerin kullanılması yasaktır. 60. maddeye göre, siyasi partiler ve adaylar, seçimin başlangıcından propaganda süresinin sona ermesine kadar seçim bürolarına parti bayrağı, afiş, poster, pankart ve benzeri materyaller asabilir veya yapıştırabilir. Belirtilen yerler dışında afiş, poster, pankart, bayrak ve benzeri materyaller yalnızca seçim kurullarınca gösterilen yerlere asılabilir veya yapıştırılabilir. 61. maddeye göre, seçimin başlangıcından oy verme gününü takip eden güne kadar siyasi partilerin, bağımsız adayların, kurum ve kuruluşların ve vatandaşların Kanun'da izin verilen yerler dışında siyasi ilan ve reklam materyali asması, yapıştırması veya teşhir etmesi yasaktır. Yasağa aykırı afiş, poster, pankart, parti bayrağı ve benzeri materyaller kaldırılır; kaldırma masrafları ilgili kişiden tahsil edilir. Seçimin başlangıcından oy verme gününü takip eden güne kadar, şehir içi veya şehir dışında toplu taşıma amacıyla kamu hizmetinde kullanılan hava, kara, deniz ve raylı sistem araçlarının reklam alanlarında siyasi propaganda yapılamaz. Toplu taşıma araçlarının yanı sıra yolcuların inip bindiği kapalı alanlarda da siyasi propaganda içeren yayın ve reklam kullanılması yasaktır. Yasaklara ilişkin işlem yapma yetkisi, seçimin başlangıcından oy verme gününden önceki otuzuncu güne kadar mülki makamlara; son otuz günlük dönemde ise ilçe seçim kurullarına aittir.

Seçim propagandası, oy verme gününden önceki gün saat 18.00’de sona erer. Kanun’un m. 151/1. fıkrasına göre bu saatten sonra ve oy verme gününde umumi veya umuma açık yerlerde propaganda toplantısı yapan, propaganda faaliyetinde veya bu amaçla yayında bulunan kişiler üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Aynı yaptırım; seçimin düzenini bozabilecek veya oy vermenin tam bir serbestlik içinde gerçekleştirilmesini etkileyebilecek nitelikte söz, yazı veya başka araçlarla propaganda yapanlar ile asılsız söylenti çıkaranlar hakkında da uygulanır.

Kanun’un 151. maddesinin 2. fıkrasına göre, Kanun’un m. 58/1 fıkrası ile 60. ve 61. maddelerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenler, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Radyo ve televizyon ile propaganda kenar başlığını taşıyan 52. maddenin son fıkrasına göre, “ zel radyo ve televizyonlarda siyasi partilerin propaganda konuşmaları TRT’de uygulanan usul ve esaslara göre yapılır. Bu yayınlar ulusal nitelikte olanlarda Yüksek Seçim Kurulunca, yerel nitelikte olanlarda İl Seçim Kurullarınca tanzim ve denetlenir. Bu hüküm dışında propagandaya ilişkin yayın yapılamaz.” Bu hükme aykırı davrananlar hakkında m. 151/2 hükmü uygulanır.

3.3.3. Propaganda yayın ve ilanlarının engellenmesi veya tahrip edilmesi

298 sayılı Kanun’un 157. maddesine göre seçim propagandası amacıyla hazırlanan basılı yayınların yayımlanmasına veya ilan edilmesine engel olan ya da bunları tahrip eden kişi üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Failin belirli bir siyasi görüşe karşı hareket etmesi şart olmayıp materyalin seçim propagandası niteliğini bilerek yayın veya ilanı engellemesi ya da materyali tahrip etmesi yeterlidir. Hüküm, yalnızca materyalin maddi varlığını değil, siyasi parti ve adayların seçmene ulaşma imkânını ve siyasal rekabetin çoğulcu biçimde sürdürülmesini de korumaktadır. Tahrip fiilinin ayrıca mala zarar verme suçunu oluşturması durumunda suçların içtimaı, aynı hukuki değerin birden fazla kez cezalandırılmasını

önleyen genel hükümler (*ne bis in idem* ilkesi) çerçevesinde değerlendirilmelidir.

3.3.4. Adaylık hükümlerine aykırı hareketler

298 sayılı Kanun'un 154. maddesine göre özel kanunlarda adaylık için öngörülen usul ve şartlara uymadan adaylığını koyan memur ve hâkimler yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.

Aday olmak amacıyla ordudan ayrılma talebi kabul edildiği hâlde görevinden fiilen ayrılmadan veya resmî üniformasıyla propaganda yapan ya da bu nitelikte faaliyette bulunan subaylar, askerî memurlar ve astsubaylar hakkında da aynı yaptırım uygulanır. Bu suçların faili ancak maddede sayılan statülerdeki kişiler olabilir. Adaylık şartlarına aykırılığın yalnızca adaylığın geçersizliği sonucunu doğurması ile ayrıca ceza sorumluluğu meydana getirmesi birbirinden ayrılmalıdır.

3.3.5. Kamu görevlilerinin propaganda yapma suçu

298 sayılı Kanun kamu görevlilerinin propaganda yapmasını suç saymıştır. Hâkimler ve hâkim sınıfından sayılanlar, askerî kişiler ile devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, KİT ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişiliklerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlar, ilan dağıtamazlar (m. 62); seçimin başlangıcından oy vermenin sona ermesine kadar siyasi parti veya bağımsız adayların lehinde ya da aleyhinde propaganda yapamaz; seçmenler üzerinde telkin veya etkide bulunamazlar (m. 63). 63. maddeye göre kamu görevlilerinin mecbur olduğu bu tarafsızlığa kamu yararına çalışan derneklerde görevli memur ve çalışanlar da dahildir. Bankalar Kanunu'na tabi teşekküller de seçmen üzerinde tarafsızlığını korumakla mükelleftir.

Bu yasağa aykırılık, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde Kanun'un m. 154/2. fıkrasına göre üç aydan bir

yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Hükümün uygulanabilmesi için kişinin yalnızca siyasi görüşünü açıklaması yeterli olmayıp belirli bir parti veya aday lehine ya da aleyhine seçim propagandası veya seçmeni etkilemeye yönelik bir davranış gerçekleştirmesi gerekir.

3.3.6. Kamu kaynaklarının ve resmî araçların propaganda amacıyla kullanılması

Kanun'un 63. maddesi, kamu kurum ve kuruluşlarıyla maddede sayılan diğer kuruluşların siyasi partilere veya adaylara bağış ve yardım yapmasını; personelini, araçlarını, gereçlerini ve imkânlarını siyasi faaliyette kullandırmasını yasaklamaktadır. Bu kurum ve kuruluşların bir parti lehinde veya aleyhinde yahut seçmenin oyunu etkilemek amacıyla yayın yapmaları da yasaktır.

Bu yasaklara aykırı davrananlar, m. 154/3. fıkrası uyarınca altı aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Hükümle kamu kaynaklarının iktidar veya başka bir siyasi güç lehine kullanılmasının önlenmesi ve seçim rekabetinde fırsat eşitliğinin korunması amaçlanmaktadır.

3.3.7. Bakanlar, milletvekilleri ve kamu görevlileri bakımından seçim suçları

298 sayılı Kanun'un 64-66. maddeleri, seçim döneminde kamu kaynaklarının siyasi propaganda amacıyla kullanılmasını ve kamu görevlilerinin seçim çalışmalarına katılmasını önlemeye yönelik yasaklar getirmektedir. Bu yasaklar, seçim propagandasının başladığı tarihten oy verme gününü takip eden güne kadar uygulanır.

Kanun'un 64. maddesine göre, 62. maddede sayılan kamu kurum ve kuruluşları ile Bankalar Kanunu'na tabi kuruluşların kaynaklarıyla gerçekleştirilen iş ve hizmetler dolayısıyla açılış ve temel atma dâhil olmak üzere tören düzenlenmesi; bu törenlerde konuşma yapılması veya demeç verilmesi ve bunlar hakkında herhangi bir araçla yayın yapılması yasaktır. Düzenleme, kamu kaynaklarıyla gerçekleştirilen hizmetlerin seçim propagandasına dönüştürülmesini ve iktidar lehine seçim avantajı sağlanmasını önlemeyi amaçlamaktadır.

Kanun'un 65. maddesi, bakanların ve milletvekillerinin yurt içinde gerçekleştirecekleri seçim propagandasıyla ilgili gezilerde makam otomobillerini veya resmî hizmete tahsis edilmiş araçları kullanmalarını yasaklamaktadır. Bu geziler sırasında protokol gereği karşılama ve uğurlama törenleri yapılamaz ve resmî ziyafet verilemez. Ayrıca bakanlar, seçimle ilgili faaliyet ve konuşmalarında 298 sayılı Kanun'un propaganda hükümlerine uymakla yükümlüdür.

Kanun'un 66. maddesine göre hiçbir memur, bakanların, milletvekillerinin veya adayların seçim propagandasıyla ilgili gezilerine katılamaz. Böylece kamu personelinin siyasi tarafsızlığının korunması ve kamu görevinin seçim faaliyetleri için kullanılmasının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu yasakların ceza hukuku bakımından yaptırımını 298 sayılı Kanun'un 155. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre 64, 65 ve 66. maddelerde yazılı yasaklara uymayanlar üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Madde, başka bir sonucun gerçekleşmesini aramadığından sırf hareket suçu niteliğindedir; ilgili yasağa aykırı davranışın gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Bununla birlikte fiilin hangi yasak kapsamında bulunduğu, propaganda dönemi içinde işlenip işlenmediği ve kullanılan kaynak veya aracın kamusal niteliği somut olayda ayrıca belirlenmelidir.

Maddenin başlığı "Bakanların yasaklara uymamaları" olmakla birlikte suçun faili yalnızca bakanlar değildir.⁴¹ Nitekim 65. maddedeki araç kullanma yasağı bakanların yanında milletvekillerini; 66. maddedeki geziye katılma yasağı ise memurları kapsamaktadır. Ayrıca 64. maddede failin sıfatı yönünden açık bir sınırlama bulunmamaktadır. Yargıtay da maddenin önceki "Başbakan ve bakanların yasaklara uymamaları" biçimindeki başlığının hükmün uygulama alanını daraltmadığını ve başlıkta sayılmayan kişilerin de suçun faili olabileceğini kabul etmiştir.⁴² Dolayısıyla 155. madde, yalnızca bakanların işleyebileceği bir özgü suç olarak değil, 64-66. maddelerdeki ilgili yasağın muhatabı olan kişiler tarafından işlenebilen atıflı bir seçim suçu olarak değerlendirilmelidir. Burada biz

⁴¹ Murat Aybars Tunca, "Madde Başlıklarının Türk Hukukundaki Yeri", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2023, s. 471.

⁴² Tunca, s. 471. (Yargıtay 8. CD., E. 1980/5056 K. 1980/5599 T. 25.09.1980)

de Tunca'nın 298 sayılı Kanun'a yönelik, kenar başlıkların madde hükümlerini yansıtmadığı ve sistematik olmadığı⁴³ görüşüne katılıyoruz.

31 Mart 2022 tarihli ve 7393 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Başbakanlık makamının kaldırılmış olmasına uyum sağlanması amacıyla 65 ve 66. maddelerdeki "Başbakan" ibareleri çıkarılmış; 155. maddenin "Başbakan ve bakanların yasaklara uymamaları" şeklindeki başlığı da "Bakanların yasaklara uymamaları" olarak değiştirilmiştir. Ancak Başbakan ibaresinin yerine Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı yardımcıları eklenmemiştir. Bu nedenle bir siyasi partiye mensup veya siyasi parti genel başkanı olan Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı yardımcısı(ları), 298 sayılı Kanun'un 65, 66 ve 155. maddelerinde açıkça sayılmamıştır.

Bununla birlikte Cumhurbaşkanı bakımından konu bütünüyle düzenleme dışı değildir. 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 13. maddesinin dördüncü fıkrası, Cumhurbaşkanı seçimindeki propaganda yasakları bakımından 298 sayılı Kanun hükümlerinin kıyasen uygulanmasını öngörmektedir. Anayasa Mahkemesi de 7393 sayılı Kanun'a ilişkin kararında bu atfı dikkate alarak Cumhurbaşkanının seçim yasaklarının tamamen dışında bırakılmadığını kabul etmiştir.⁴⁴ Buna karşılık 298 sayılı Kanun'un 155. maddesinde Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı yardımcıları yönünden açık bir ceza sorumluluğu öngörülmemiş olması, ceza hukukunda kıyas yasağı ve kanunilik ilkesi bakımından tartışma yaratmaktadır. Özellikle Cumhurbaşkanı yardımcıları bakımından doğrudan veya atıf yoluyla açık bir düzenleme bulunmaması, mevzuatta önemli bir boşluk oluşturmakta, bu durum siyasal rekabet bakımından açık bir adaletsizlik yaratmaktadır.⁴⁵

3.4. Oy Kullanma Hakkının İhlali ile İlgili Suçlar

⁴³ Tunca, s. 472.

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi, 28 Eylül 2022 Tarih ve E.2022/50, K.2022/107 Sayılı Karar, *Resmî Gazete*, 27 Aralık 2022, Sayı 32056.

⁴⁵ Veysel Dinler, "Hukukta Açıklık İlkesinin Aşınması Olarak Geçişli Alanlar ve Siyasal Alanda Yol Açtığı Adaletsizlikler," *Hukuka Felsefesi ve Sosyolojik Bakışlar XI Sempozyumu*, 2-4 Ekim, İstanbul, 2024.

298 sayılı Kanun'un 152, 153 ve 158-167. maddeleri; seçmenin iradesinin serbestçe oluşmasını, oy kullanma hakkına fiilen erişebilmesini, sandık işlemlerinin düzenli yürütülmesini ve seçim sonuçlarının gerçeğe uygun biçimde belirlenmesini korumaktadır. Bu grupta herkes tarafından işlenebilen suçların yanında yalnızca seçmenler, kurul üyeleri veya seçim görevlileri tarafından işlenebilen özgü suçlar ile bazı seçim kabahatleri bulunmaktadır.

3.4.1. Haksız oy temini suçu

298 sayılı Kanun'un 152. maddesinde birbiriyle bağlantılı üç farklı suç düzenlenmiştir. 152. maddenin 1. fıkrasına göre, kendisine veya başkasına oy verilmesi, tercih işareti konulması yahut bunların yapılmaması amacıyla seçmene para veya başka bir menfaat teklif ya da vaat eden veya veren kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Resmî veya özel görev, hizmet ve menfaat vaat ya da temin edilmesi de bu kapsamdadır. Menfaatin seyahat, yemek, içki, ulaşım gideri veya bir hizmetin karşılığı olarak gösterilmesi suçun oluşmasını engellemez. Özel kast ile işlenebilen bu suç, teklif veya vaadin seçmene ulaşmasıyla tamamlanır; seçmenin bundan etkilenmesi, menfaati kabul etmesi veya kararlaştırılan yönde oy kullanması gerekmez. Bununla birlikte menfaat ile seçmenin oy tercihi arasında amaçsal bir bağlantı bulunmalıdır.

Oy verme veya vermeme karşılığında teklif edilen para, menfaat, hizmet veya vaadi kabul eden seçmen de 152. maddenin 2. fıkrası uyarınca bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suç yalnızca seçmen tarafından işlenebilir. Seçmenin teklifi reddetmesi veya sadece görünüşte kabul ederek durumu yetkili makamlara bildirmesi hâlinde kabul suçunun manevi unsurunun oluşup oluşmadığı somut olayın koşullarına göre değerlendirilmelidir.

152. maddenin 3. fıkrasında haksız oy temini suçunun tehdit, cebir veya şiddet kullanılarak işlenmesi hâlinde verilecek cezanın bir misli artırılacağı düzenlenmiştir.⁴⁶ Bu durumda korunan değer yalnızca seçimin dürüstlüğü değil, seçmenin baskıdan uzak biçimde oy verme hakkıdır. Cebir veya tehdidin ayrıca genel hükümler kapsamında

⁴⁶ Ayrıca bkz. Şimşek, s. 73.

bağımsız bir suç oluşturması (örneğin yaralama) durumunda suçların içtimaı, kullanılan cebir veya tehdidin seçim suçunun unsurunu aşan ayrı bir haksızlık meydana getirip getirmediğine göre belirlenmelidir.

3.4.2. Seçmenlerin sandığa ulaşmasını veya oy kullanmasını engelleme

298 sayılı Kanun'un 153. maddesi, seçmenleri oylarını etkilemek amacıyla toplayarak sandık yerine ulaşmalarını engelleyenler hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası öngörmektedir. Fiilin memuriyet nüfuzu, resmî sıfat veya kişinin sahip olduğu yetki kötüye kullanılarak işlenmesi hâlinde ceza iki yıldan az olamaz.

Seçim günü sandık seçmen listesinde kayıtlı seçmenin sandığın bulunduğu bina, yapı veya müstemilata girmesini ya da oy kullanmasını hukuka aykırı biçimde engelleyen kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Engelleme amacıyla tehdit, cebir veya şiddet kullanılması hâlinde ceza üç yıldan beş yıla kadardır. Fiilin birden fazla seçmene karşı işlenmesi, cezanın üçte birden yarısına kadar artırılmasını gerektirir.

3.4.3. Sandık başında müdahale, telkin ve tavsiyede bulunma

298 sayılı Kanun'un 159. maddesi, sandık başındaki yükümlülöklere uymamaktan ibaret ve 158. maddede idarî para cezasıyla karşılanan kabahatten farklı olarak, sandık düzenini ve oy verme serbestliğini doğrudan ihlal eden fiilleri suç olarak düzenlemektedir. Suçun cezası üç aydan bir yıla kadar hapistir.

Madde üç seçimlik hareket öngörmektedir. Bunlardan ilki, oyunu kullanan seçmenin yetkili kişinin ihtarına rağmen sandık başından ayrılmamasıdır. Bu hareket bakımından suçun oluşabilmesi için failin oyunu kullanmış olması, sandık başından ayrılması yönünde kendisine hukuka uygun bir ihtarla bulunulması ve buna rağmen ayrılmamakta ısrar etmesi gerekir. Dolayısıyla oyunu kullandıktan sonra sandık çevresinde bulunmak tek başına yeterli olmayıp ihtarla rağmen ayrılmama koşulu aranır.⁴⁷

⁴⁷ Ibid, s. 76-77.

Diğler seçimlik hareketler ise sandık başında herhangi bir müdahalede, telkinde veya tavsiyede bulunmak ya da bunlara teşebbüs etmektir. Müdahale; sandık kurulunun çalışmalarına, oy verme işlemlerine veya seçmenin serbestçe oy kullanmasına yönelik dışarıdan karışmayı ifade eder. Telkin ve tavsiye ise seçmenin oy tercihini veya oy kullanma davranışını yönlendirmeye yönelik söz ve davranışları kapsar. Maddenin lafzına göre ihtar, yalnızca sandık başından ayrılmama hareketinin ön koşuludur; müdahale, telkin veya tavsiye bakımından failin önceden uyarılmış olması gerekmez. Kanun, bu hareketlere teşebbüsü de açıkça aynı ceza kapsamında düzenlemiştir.

Suçun oluşması için seçim sonucunun değışmesi, oy verme işleminin fiilen engellenmesi veya bir seçmenin telkinden etkilenmesi gerekmez. Başka bir deyişle bu suç bir hareket suçudur ve tamamlanması için neticenin gerçekleşmesi gerekmez, hareketin varlığı yeterlidir. Bununla birlikte ceza hükmünün dar yorumlanması gereğı, gündelik konuşmalar veya sandık düzenini ve oy verme serbestliğini etkilemeye elverişli olmayan önemsiz davranışlar suç kapsamında değerlendirilmemelidir. Müdahale, telkin veya tavsiyenin sandık başındaki işlemlere ya da seçmen iradesinin serbestçe açıklanmasına yönelik olması gerekir. İlk seçimlik hareket yalnız oyunu kullanmış seçmen tarafından gerçekleştirilebilirken müdahale, telkin veya tavsiyede bulunma hareketleri bakımından madde fail yönünden özel bir sıfat aramamaktadır.

3.4.4. Seçme yeterliliğı bulunmadan oy kullanma, başkası adına oy kullanma ve mükerrer oy kullanma

298 sayılı Kanun'un 160. maddesinde üç fıkrada üç ayrı suç tipi düzenlenmiştir. Her üç suç da teşebbüs suçu olup; oy kullanma eylemi gerçekleşmemiş olsa bile, seçme yeterliliğı bulunmadan oy kullanmaya, başkası adına oy kullanmaya veya mükerrer oy kullanmaya teşebbüs edilse dahi suç tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır.

Seçme yeterliliğine sahip olmadığını bildiğı hâlde oy vermeye teşebbüs eden veya oy kullanan kişi, 1. fıkraya göre iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Failin seçme yeterliliğinin

bulunmadığını bilmesi gerektiğinden, bu konudaki kaçınılmaz yanılma kastı ortadan kaldırılabılır. Kanun, oy verme tamamlanmamış olsa bile teşebbüs aşamasını açıkça aynı yaptırıma bağlamıştır.

160. maddenin ikinci fıkrasına göre, başkasının kimliğine bürünerek onun adına oy vermeye teşebbüs eden veya oy kullanan kişi hakkında üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Oy kullanılmasının tamamlanması aranmadığından, başkasına ait kimlikle sandık kuruluna başvurulması ve doğrudan oy kullanmaya yönelik hareketlere başlanması cezalandırma için yeterli olabilir.

Son fıkraya göre, bir seçimde birden fazla kez oy vermeye teşebbüs eden veya oy kullanan kişi de başkası adına oy kullanma suçuyla aynı şekilde üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. İlk oyun hukuka uygun biçimde kullanılmış olması, sonraki oy verme girişiminin suç oluşturmamasını engellemez. Mükerrer kaydın varlığı tek başına yeterli olmayıp failin yeniden oy kullanmaya yönelik hareketi gerekir. Akyürek'in aktardığı Yargıtay kararına göre, oy verdikten sonra oy vermek için diğer sandıkta sıraya giren failin eylemi, icra hareketlerine henüz başlamadığı için teşebbüs sayılmamıştır. Akyürek bu kararı, eylemin bağlantılı olması sebebiyle teşebbüs sayılarak cezalandırılması gerektiği yönünde eleştirmiştir.⁴⁸ Bize göre, icra hareketleri başlamaksızın (örneğin, bir pusulanın alınması yahut seçmen listesine sahte imza atılması) sadece kuyruğa girmek teşebbüs kabul edilemez.

3.5. Oy Sandığı, Oy Sayımı ve İtirazlar Üzerine İşlenen Suçlar

298 sayılı Kanun'un 161-167. maddeleri, oy sandığının ve seçim belgelerinin maddi güvenliğini, oy verme ve sayım işlemlerinin düzenli yürütülmesini, seçim sonuçlarının gerçeğe uygun biçimde belirlenmesini ve şikâyet ile itiraz yollarının işlerliğini korumaktadır. Bu kapsamda oy sandığına, oy zarflarına, oy pusulalarına ve seçim evrakına yönelik hukuka aykırı fiiller; seçim kurulu başkan ve üyelerinin seçim işlemlerini bozması; gelmeyen seçmenler adına oy kullanılması, seçim sonuçlarının değiştirilmesi veya tutanaklarda

⁴⁸ Akyürek, s. 367.

sahtecilik yapılması ve şikâyet ya da itirazların tutanağa geçirilmemesi suç olarak düzenlenmiştir.

3.5.1. Oy sandığı üzerinde işlenen suçlar

298 sayılı Kanun'un 161. maddesine göre usule aykırı veya yetkisiz biçimde oy sandığının yerini değiştiren, sandığı yerinden kaldıran, açan, çalan veya tahrip eden; sandıktaki ya da sandıktan çıkan oy zarflarını alan, çalan veya değiştiren kişi üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Fiilin cebir, şiddet veya hileyle işlenmesi hâlinde ceza bir misli artırılır. Seçim sonucunun fiilen değişmesi aranmadığından, sayılan seçim araçlarına yönelik hareketlerden birinin tamamlanmasıyla suç oluşur.⁴⁹

Yargıtay, sandık kurulu başkanının oy verme işlemi sona ermeden sandığı açarak sayıma başladığı iddiasını 298 sayılı Kanun'un 161/1. maddesi kapsamında değerlendirmiştir. Ancak seçim tarihinde yaz saatinden kış saatine geçişin ertelenmesi nedeniyle elektronik kamera kayıtlarının saati otomatik olarak bir saat geri göstermiş olabileceği, sandık kurulu üyelerinin sayımın zamanında başladığını ifade ettiği ve kamera görüntülerindeki aracın plakasının okunamadığı dikkate alınarak, sanığın sandığı süresinden önce açtığını gösteren kesin, açık ve yeterli delil bulunmadığı kabul edilmiştir.⁵⁰

3.5.2. Oy pusulaları ve seçim evrakı üzerinde işlenen suçlar

Siyasi partilerin veya bağımsız adayların oy pusulalarını ya da seçimle ilgili diğer evrakı ele geçiren, imha eden, bozan veya bunların oy verme yerine götürülmesine ya da dağıtılmasına engel olan kişi, 162. madde uyarınca bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Fiilin cebir, şiddet, tehdit veya hileyle; içlerinden biri silahlı birden fazla kişi tarafından ya da konuta veya siyasi parti binasına girilerek işlenmesi hâlinde ceza bir misli artırılır. Fiilin resmî sıfata sahip kişi tarafından işlenmesi de aynı artırımlı cezayı gerektirir.

⁴⁹ Korkmaz, s. 107-108.

⁵⁰ Yargıtay 7. CD, E. 2023/20002, K. 2024/1750, T. 21.02.2024.

3.5.3. Kurul başkan ve üyelerinin seçim işlemlerini bozması

298 sayılı Kanun'un 163. maddesi yalnızca seçim kurulu başkan veya üyeleri tarafından işlenebilen özgü bir suçtur. Kurul başkan veya üyesinin kanuna aykırı hareketleriyle seçim işlemlerinin yapılmasını veya oy verilmesini kısmen ya da tamamen imkânsız hâle getirmesi yahut seçimin hükümsüzlüğüne bilerek sebep olması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Seçim sonuçlarını ilan etmeyen, tutanağı asmayan veya vermekle yükümlü olduğu tutanak örneklerini vermeyen kurul başkan ve üyeleri de aynı cezayla cezalandırılır.

3.5.4. Oy verme sonucuna etki etme suçları

298 sayılı Kanun'un 164. maddesi altı fıkrada dört suç tipi ve bunların ağırlaştırıcı hallerini düzenlemiştir. Madde gerçekte kullanılmayan oyların kullanılmış gibi gösterilmesinden seçim sonuçlarının değiştirilmesine ve seçim tutanaklarında sahtecilik yapılmasına kadar uzanan fiilleri yaptırıma bağlamaktadır.

Gelmeyen seçmenler adına oy kullanılması: Sandık seçmen listesinde yer aldığı hâlde oy vermeye gelmeyen kişiler adına sahte imza atan⁵¹, mühür veya parmak basan ya da benzeri hileli hareketlerle sandığa oy atan veya attıran kişi, üç yıldan beş yıla kadar hapis ve bin günden beş bin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır (m. 164/1). Suçun tamamlanması için hileli hareketin yanında sandığa oy atılması veya attırılması gerekir. Fiilin sandık kurulu başkan veya üyeleriyle resmî memurlar tarafından işlenmesi hâlinde hem hapis cezası hem de adlî para cezası yarı oranında artırılır (m. 164/2).

Seçim sonuçlarının değiştirilmesi: Herhangi bir şekilde seçim sonucunu değiştiren veya değiştirilmesini sağlayan kişi hakkında beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun tamamlanması için gerçekleştirilen hukuka aykırı hareketin hesaplanan veya açıklanan seçim sonucunda fiilî bir değişiklik

⁵¹ Şimşek, s. 81. Şimşek'in aktardığı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2014 tarihli kararına göre, başkası yerine seçmen listesine imza atıp başkası yerine oy kullanmanın 164. maddenin ilk iki fıkrası gereğince cezalandırılacağı belirtilmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2013/298 E., 2014/106 K., T. 04.03.2014.

meydana getirmesi gerekir. Sonucu değiştirmeye elverişli icra hareketlerine başlanmasına rağmen değişikliğin failin elinde olmayan nedenlerle gerçekleşmemesi hâlinde teşebbüs hükümleri uygulanabilir (m. 164/3). Fiilin seçim kurulu başkan veya üyeleri ya da resmî memurlar tarafından işlenmesi hâlinde ceza beş yıldan on yıla kadar haptir (m. 164/4).

Seçim tutanaklarında sahtecilik. Seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyen, gerçek bir seçim tutanağını tahrif eden ya da bu fiilleri başkasına yaptıran kişi beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır (m. 164/3). Failin seçim kurulu başkanı, kurul üyesi veya resmî memur olması hâlinde ceza beş yıldan on yıla kadar haptir (m. 164/4). Düzenleme, seçim tutanakları bakımından TCK'deki resmî belgede sahtecilik suçuna göre özel norm niteliğindedir.⁵² Bu nedenle aynı tutanak üzerindeki sahtecilik dolayısıyla ayrıca TCK'nin resmî belgede sahtecilik hükmünden ceza verilmez. Seçim tutanağından bağımsız başka belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri ise ayrıca değerlendirilir.

Kurul mensuplarını suç işlemeye zorlama veya onlara menfaat sağlama: Seçim kurullarını seçim sonucunu değiştirmeye veya seçim tutanaklarında sahtecilik yapmaya herhangi bir şekilde zorlayan kişi hakkında üçüncü fıkra da öngörülen beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası üçte birden yarıya kadar artırılarak uygulanır (m. 164/5). Fiilin kurul mensuplarına menfaat sağlanması veya menfaat vaat edilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde hem menfaati sağlayan veya vaat eden kişi hem de menfaat karşılığında fiili işleyen kurul mensupları hakkında dördüncü fıkradaki ceza üçte birden yarıya kadar artırılır (m. 164/6). Bu düzenleme, seçim sonuçlarının cebir veya çıkar ilişkisi yoluyla değiştirilmesini önlemeye yönelik özel bir ceza normudur.

3.5.5. Şikâyet ve itirazları tutanağa geçirmeme

298 sayılı Kanun'un 165. maddesine göre şikâyet ve itiraz hakkı bulunan kişilerin başvurularını tutanağa geçirmekle yükümlü olduğu hâlde bunu reddeden kurul başkan veya üyeleri bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suç başkan ve üyeler bakımından özgü

⁵² Akyürek, s. 368.

suçtur. Suçun oluşması için usulüne uygun bir başvuru, bu başvuruyu kaydetme yükümlülüğü ve kurul görevlisinin bilinçli ret davranışı bulunmalıdır. Başvurunun sonradan haklı veya haksız bulunması, tutanağa geçirme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

3.6. Diğer Seçim Suçları

298 sayılı Kanun'un 168-171. maddelerinde seçim sonuçlarını gösteren ilanların korunmasına ve oy verme günündeki kamu düzenine ilişkin çeşitli suçlar düzenlenmiştir. Bu fiiller arasında doğrudan seçim sonucuna yönelik saldırılar bulunmamakla birlikte, seçim işlemlerinin şeffaflığı, sonuçların kamuoyunca denetlenebilmesi ve oy verme gününün güvenli biçimde geçirilmesi korunmaktadır.

3.6.1. Asılı seçim tutanaklarını yok etme, bozma veya kaldırma

298 sayılı Kanun'un 168. maddesine göre seçim kurulları tarafından düzenlenen ve oy verme veya seçim sonuçlarını gösteren tutanakların asılı örneklerini yırtan, bozan ya da kaldıran kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suçun işlenebilmesi için tutanakların asılmış olması ön şarttır.⁵³

Suçun konusu, seçim sonuçlarını göstermek amacıyla ilan edilmiş tutanak örnekleridir. Bu nedenle henüz asılmamış tutanaklar ile seçim kurulunca muhafaza edilen asıl tutanaklar doğrudan 168. maddenin kapsamında değildir. Asıl tutanağın değiştirilmesi veya sahte olarak düzenlenmesi, koşulları bulunuyorsa Kanun'un 164. maddesindeki seçim tutanaklarında sahtecilik suçunu oluşturabilir.

Suç, tutanağın yırtılması veya okunabilirliğinin ya da güvenilirliğinin bozulmasıyla tamamlanabileceği gibi, herhangi bir zarar verilmeksizin ilan edildiği yerden yetkisiz olarak kaldırılmasıyla da oluşabilir. Failin seçim sonucunu değiştirme amacıyla hareket etmesi aranmaz;

⁵³ Ibid, s. 369.

tutanağın seçim kurulunca asılan resmî bir örnek olduğunu bilerek sayılan fiillerden birini gerçekleştirmesi yeterlidir.

3.6.2. Resmî makamların bildiri ve tebliğlerine karşı işlenen suçlar

298 sayılı Kanun'un 169. maddesi, seçim işlemleriyle ilgili olarak yetkili makamlarca yayımlanan beyanname ve tebliğlerin ilan edilmesine veya asılmasına engel olmayı ya da ilan edilen metinleri yırtmayı, bozmayı veya kaldırmayı suç saymaktadır. Bu fiillerin cezası üç aydan altı aya kadar haptir.

Suçun oluşabilmesi için beyanname veya tebliğin seçim işlemleriyle ilgili olması ve yetkili resmî makam tarafından yayımlanması gerekir. Söz konusu metinlerin içeriğini eleştirmek veya bunlara karşı hukuki başvuru yollarını kullanmak suç oluşturmaz. Cezalandırılan davranış, seçmenlerin resmî bilgiye ulaşmasının maddi olarak engellenmesi veya ilan edilmiş metnin ortadan kaldırılmasıdır.

Madde 168 seçim sonuçlarını gösteren asılı tutanakları, 169. madde ise seçim işlemlerine ilişkin diğer resmî beyanname ve tebliğleri korumaktadır. Somut belgenin niteliğine göre bu iki özel hükümden yalnızca biri uygulanmalıdır.

3.6.3. İçki yasağına aykırı hareketler

298 sayılı Kanun'un 79. maddesi, oy verme günü alkollü içki satılmasını; içkili yerler ile umuma açık alanlarda alkollü içki verilmesini ve içilmesini yasaklamaktadır. Kanun'un 170. maddesine göre oy verme günü ve oy verme süresi içinde umuma açık yerlerde alkollü içki veren, satan veya içenler ile açık veya kapalı şişelerde alkollü içki satan ya da alanlar üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Suçun oluşması için davranışın seçim düzenini fiilen bozması veya seçmenler üzerinde etkili olması gerekmez. Maddedeki düzenleme bir tehlike suçu⁵⁴ niteliğinde olup; satma, verme, satın alma veya içme

⁵⁴ Ibid, loc.cit.

hareketlerinden birinin kanunda belirtilen zaman ve yerde gerçekleştirilmesi yeterlidir.

Madde 79'daki yasak oy verme gününe ilişkin daha geniş bir düzenleme içermekle birlikte, ceza sorumluluğunu düzenleyen 170. madde açıkça "oy verme müddeti"ni esas almaktadır.⁵⁵ 170. maddeye dayanan ceza sorumluluğu belirlenirken ilgili seçim için Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen oy verme başlangıç ve bitiş saatleri dikkate alınır.

3.6.4. Silah taşıma yasağına aykırı hareketler

298 sayılı Kanun'un 79. maddesine göre oy verme günü, güvenlik ve asayiş korumakla görevli kişiler dışında hiç kimse köy, kasaba ve şehirlerde silah taşıyamaz. Kanun'un uygulanmasında silah kavramı; ateşli silahları, patlayıcı maddeleri, saldırı ve savunma amacıyla yapılmış kesici, delici veya bereleyici aletleri ve yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici ya da benzeri tehlikeli maddeleri kapsamakla birlikte (TCK, m. 6); Yargıtay, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nin 189. maddesine göre silah niteliği taşımayan kurusıkı tabancanın seçim günü taşınmasının 298 sayılı Kanun'un 171. maddesindeki suçu oluşturmayaacağına karar vermiştir.⁵⁶ Bu doğrultuda silah deyiminden, silah olarak imal edilmiş ateşli silahları anlamak gerekir.

Bu yasağa aykırı davranan kişi hakkında 171. madde uyarınca yirmi beş günden az olmamak üzere adli para cezasına hükmolunur. Suçun oluşması için silahın kullanılması veya belirli bir kişiye yöneltilmesi gerekmez; yasak kapsamındaki silahın oy verme gününde taşınması yeterlidir. Silah taşıma fiilinin başka bir kanuna göre daha ağır cezayı gerektiren suç oluşturması hâlinde 171. maddedeki adli para cezası ayrıca uygulanmaz. Bunun yerine daha ağır suça ilişkin kanun hükmü uyarınca belirlenecek ceza üçte bir oranında artırılır. Böylece 171. madde, daha ağır silah suçları bakımından tali norm ve özel bir artırım hükmü niteliği taşımaktadır.

⁵⁵ Şimşek, s. 98-99.

⁵⁶ Yargıtay 8. CD, E. 2004/10491, K. 2005/12328, T. 21.12.2005.

3.6.5. Kovuşturma (ve soruşturma) usullerine aykırı hareket

298 sayılı Kanun'un 172. maddesine göre, kovuşturma ve soruşturma usullerini gösteren maddedeki yasaklara aykırı hareket edenler hakkında altı aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Bu madde 173-180. maddeler arasında düzenlenen seçim dönemine özgü olarak getirilen soruşturma, kovuşturma ve tedbir yasaklarına aykırı davranılmasını cezalandırmaktadır. 173. maddede oy verme günü ile önceki yirmi dört saat içinde, kanunda sayılan istisnalar bulunmaksızın bir seçmen hakkında soruşturma veya kovuşturma işlemi yapmak yahut oy verme günü ile önceki üç gün içinde seçmenin özgürlüğünü veya oy verme imkânını kaldırarak ya da sınırlayacak idarî veya malî bir tedbir alınmasını yasaklamaktadır. Seçim görevlileri hakkında 173. maddenin birinci fıkrasında belirlenen zamandan önce soruşturma başlatılması da düzenlemenin amacı bakımından bu kapsamda değerlendirilebilir de fıkranın açık bir yasak içermemesi nedeniyle bu husus kanunilik ilkesi yönünden tartışmalıdır.

Suç, söz konusu işlemleri gerçekleştirmeye yetkili kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü suç niteliğindedir. Cumhuriyet savcısı, hâkim, kolluk görevlisi veya idarî ya da malî tedbir almaya yetkili kamu görevlisi fail olabilir.

Bununla birlikte valiler ve kaymakamlar hakkındaki özel soruşturma mercilerine uyulmaması, diğer kamu görevlileri bakımından genel soruşturma usulünün yanlış uygulanmasının; seçim kurulunda görev yapan hâkimin Kanun'un 177. maddesine rağmen davaya bakması, m.172'nin gönderme yaptığı yasaklar arasında olup olmadığı tartışmalıdır.⁵⁷

4. TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN VE SEÇİMLERDE UYGULANABİLEN BAŞLICA SUÇLAR

4.1. Belgede Sahtecilik Suçları

⁵⁷ Benzer görüş için bkz. Akyürek, s. 370.

Seçim kurulları ve seçim görevlileri tarafından görevleri kapsamında düzenlenen seçmen kütükleri, sandık seçmen listeleri, sayım ve döküm cetvelleri, kurul kararları ve seçim tutanakları, kamu görevlilerince kamusal bir faaliyet kapsamında düzenlendikleri ve hukuki sonuç doğurdukları için kural olarak resmî belge niteliğindedir.⁵⁸ Bununla birlikte seçimle bağlantılı her yazılı evrak kendiliğinden resmî belge sayılmaz; belgenin düzenleyeni, düzenlenme usulü, ispat gücü ve kamusal işlevi ayrıca değerlendirilmelidir.

TCK'nin 204. maddesi; sahte resmî belge düzenlemeyi, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak biçimde değiştirmeyi ve sahte resmî belgeyi kullanmayı suç saymaktadır. Bu suçun faili iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Belgenin nesnel olarak aldatma yeteneğine sahip olması gerekir.⁵⁹ Sahte belgenin kullanılması da bağımsız bir seçimlik hareket olduğundan, belgeyi kendisi düzenlemeyen ancak sahteliğini bilerek seçim işlemlerinde kullanan kişi de sorumlu tutulabilir.

Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu seçim belgesini sahte olarak düzenlemesi, gerçek belgeyi aldatıcı biçimde değiştirmesi, gerçeğe aykırı belge düzenlemesi veya sahte belgeyi kullanması TCK'nin 204. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındadır. Bu durumda kamu görevlisi fail üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun işlenmesinde failin kamu görevlisi sıfatı tek başına yeterli değildir; sahteciliğin failin görevi kapsamında düzenlemeye yetkili olduğu belge üzerinde gerçekleştirilmesi gerekir. Yetkisi dışındaki belge üzerinde sahtecilik yapan kamu görevlisi ise kural olarak genel hükme göre sorumlu olur.

TCK m. 204/3 fıkraya göre, resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

298 sayılı Kanun'da madde numarası belirtilmeden “belgede sahtecilik suçu” dendiği için 204. maddeyi anlamak gerekir. Gerçek bir resmî seçim belgesinin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi TCK'nin 205. maddesi uyarınca iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası

⁵⁸ Gökcan, s. 113.

⁵⁹ Ibid, s. 102.

gerektirir. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

4.2. Görevi Kötüye Kullanma Suçu

TCK'nin 6. maddesine göre kamusal bir faaliyetin yürütülmesine atama, seçilme veya herhangi bir suretle sürekli, süreli ya da geçici olarak katılan kişi kamu görevlisidir. Bu nedenle seçim kurulu başkan ve üyeleriyle 298 sayılı Kanun uyarınca seçim işlerinde görevlendirilen kişiler, görevleri süresince ceza hukuku anlamında kamu görevlisi sayılır. Ancak siyasi parti temsilcisi, müşahit veya seçim sürecinde bulunan her kişi kendiliğinden kamu görevlisi değildir; kişinin kamusal seçim faaliyetinin yürütülmesine görev ve yetkiyle katılıp katılmadığı ayrıca belirlenmelidir.

TCK'nin 257. maddesi, kamu görevlisinin görev alanına giren bir işte görevin gereklerine aykırı hareket etmesini veya görevini yapmakta ihmal ya da gecikme göstermesini cezalandırmaktadır.⁶⁰ Göreve aykırılık; kanun, Yüksek Seçim Kurulu kararları, seçim kurullarının bağlayıcı talimatları ve görevin niteliğinden doğan yükümlülükler dikkate alınarak belirlenir. Seçim görevlisinin yetkisini amacı dışında kullanması icrai davranışla; yapmakla yükümlü olduğu işlemi hiç yapmaması veya süresinde gerçekleştirmemesi ise ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçuna yol açabilir. İhmal veya gecikme, taksirle karıştırılmamalıdır; TCK'nin 257. maddesindeki suç kural olarak kasten işlenir.⁶¹

Her göreve aykırılık ceza sorumluluğu doğurmaz. Suçun oluşabilmesi için aykırı davranışın kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olması ya da bir kişiye haksız menfaat sağlaması gerekir.⁶² Seçmenin oy kullanamaması, itiraz hakkını etkili biçimde kullanamaması veya seçim işleminden kaynaklanan somut bir hak kaybına uğraması kişi mağduriyeti oluşturabilir. Kamu zararı, yalnızca seçim idaresine duyulan güvenin soyut biçimde zedelenmesinden ibaret görülmemeli; somut ve belirlenebilir bir zarar ortaya

⁶⁰ Memiş Kartal, s. 1386.

⁶¹ Ibid, s. 1389.

⁶² Ibid, s. 1382-1383.

konulmalıdır. Haksız menfaatin kamu görevlisine sağlanması şart olmayıp başka bir kişi, aday veya siyasi parti lehine sağlanması da yeterlidir. Göreve aykırı davranış ile bu sonuçlardan biri arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.

298 sayılı Kanun'un 138. maddesi, Kanun'un uygulanmasıyla görevli veya bu Kanun uyarınca görevlendirilen kişilerin görevlerini kötüye kullanmaları hâlinde özel bir artırım öngörmektedir. Fiil 298 sayılı Kanun'da ayrıca suç olarak tanımlanmamışsa TCK'nin 257. maddesine göre belirlenecek ceza altıda birden üçte bire kadar artırılır. Kanun'un 140. maddesi de seçmen kütüğünün hazırlanmasına esas olan kroki ve bina cetvellerini süresinde vermeyen veya kütüğün düzenlenmesine elverişli biçimde hazırlamayan kişiler bakımından TCK'nin 257. maddesine aynı artırım oranıyla atıf yapmaktadır.

Görevi kötüye kullanma suçu tali ve tamamlayıcı bir suçtur.⁶³ Seçim görevlisinin fiili, seçim araçlarının teslim edilmemesi, seçmen listelerinin usulsüz düzenlenmesi, itirazların tutanağa geçirilmemesi, seçim işlemlerinin bozulması veya seçim tutanaklarında sahtecilik gibi 298 sayılı Kanun'da ayrıca suç olarak düzenlenen bir fiili oluşturuyorsa öncelikle ilgili özel hüküm uygulanır; aynı fiil nedeniyle ayrıca 138. madde aracılığıyla TCK'nin 257. maddesinden ceza verilmez. Fiilin rüşvet, irtikâp, belgede sahtecilik veya başka bir özel TCK suçunu oluşturması hâlinde de görevi kötüye kullanma hükmü uygulanmaz. Böylece TCK'nin 257. maddesi, ancak daha özel bir suç kapsamına girmeyen ve kanunda aranan somut sonuçlardan birini meydana getiren göreve aykırı seçim işlemleri bakımından devreye girer.

4.3. Seçim Sürecinde Gündeme Gelebilecek Diğer TCK Suçları

Seçim sürecinde gerçekleştirilen bir fiil, 298 sayılı Kanun'da düzenlenen seçim suçlarının yanında veya bunlardan bağımsız olarak Türk Ceza Kanunu'ndaki başka bir suçu da oluşturabilir. Seçmene, seçim görevlisine ya da kurul üyesine yönelik tehdit, cebir, kasten yaralama veya kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma fiilleri; seçim

⁶³ Ibid, s. 1380.

araçları ve belgeleri üzerindeki mala zarar verme veya hırsızlık eylemleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Benzer şekilde, seçim işlemini hukuka aykırı yönde gerçekleştirmesi için görevliye menfaat sağlanması rüşvet; seçim suçuna ilişkin delillerin ortadan kaldırılması, gizlenmesi veya değiştirilmesi ise suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu gündeme getirebilir. Bir seçim suçunu göreviyle bağlantılı olarak öğrenmesine rağmen yetkili makamlara bildirmeyen kamu görevlisinin TCK'nin suçu bildirmemeye ilişkin hükümleri uyarınca sorumluluğu da doğabilir.

Sayılan suçların seçim sürecinde işlenmiş olması, onları kendiliğinden 298 sayılı Kanun anlamında seçim suçu hâline getirmez. Bununla birlikte fiil, 298 sayılı Kanun'un uygulanmasıyla bağlantılıysa Kanun'un 179. maddesindeki geniş seçim suçu tanımı ve 174. maddesindeki genel hükümlere göre soruşturma ilkesi ayrıca değerlendirilmelidir. Aynı davranışın hem 298 sayılı Kanun'daki özel bir seçim suçunu hem de TCK'deki genel bir suçu oluşturması hâlinde ise özel normun önceliği, bileşik suç, fikrî içtima ve gerçek içtima kuralları somut olayın özelliklerine göre uygulanır. Özellikle seçim suçunda unsur veya nitelikli hâl olarak yer alan cebir, tehdit ya da mala yönelik saldırı nedeniyle ayrıca ceza verilip verilmeyeceği, bu fiillerin özel suçun kapsamını aşan bağımsız bir haksızlık meydana getirip getirmediğine göre belirlenmelidir.

5. SEÇİM SUÇLARININ ORTAK ÖZELLİKLERİ VE ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

5.1. Suçun Faili

298 sayılı Kanun'da düzenlenen seçim suçlarının faili, suç tipinin niteliğine göre değişmektedir. Kurulların çalışmasını engelleme, yasak zamanda propaganda yapma, haksız oy temin etme, seçmenin oy kullanmasını engelleme, başkası adına veya mükerrer oy kullanma, oy sandığına müdahale etme ve seçim ilanlarını tahrip etme gibi suçlar kural olarak herkes tarafından işlenebilir.

Bazı suçlarda ise failin seçmen sıfatını taşıması gerekir. Oy karşılığında teklif edilen menfaati kabul etme ve sandık başında seçmene yüklenen yükümlülüklere uymama bu gruptadır. Seçme

yeterliliği bulunmadan oy kullanma suçunda ise fail, seçme hakkına sahip olmadığını bildiği hâlde oy kullanmaya girişen kişidir.

Kurul kararlarına uymama, göreve gelmeme veya görevi terk etme, seçim işlemlerini bozma ve şikâyet ya da itirazları tutanağa geçirmeme suçları yalnızca seçim kurulu başkan veya üyelerince işlenebilir. Seçim görevinin kötüye kullanılması ve kütüklerin usulsüz düzenlenmesi gibi suçlarda da fail, seçim işlerinde görevlendirilen veya kamu görevlisi niteliğini taşıyan kişidir. Bu suçlar, fail bakımından özel bir sıfat aradıkları için özgü suç niteliğindedir.

Adaylar, siyasi parti görevlileri ve müşahitler yalnızca bu sıfatları nedeniyle seçim suçlarının faili sayılmaz. Ancak gerçekleştirdikleri fiil herkes tarafından işlenebilen bir suçun unsurlarını oluşturuyorsa doğrudan fail olarak sorumlu tutulabilirler. Toplantı düzenleyicileri gibi kanunda özel olarak belirtilen sıfatlar ayrıca dikkate alınır. TCK'nin iştirak hükümleri uyarınca özgü suçlarda yalnızca gerekli sıfatı taşıyan kişi fail olabilir; bu sıfatı taşımayan kişiler ise somut katkılarına göre azmettiren veya yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulabilir.⁶⁴

5.2. Suçun Mağduru

Seçim suçları, seçimlerin dürüst ve düzenli biçimde yürütülmesini ve seçmen iradesinin sonuçlara gerçeğe uygun biçimde yansımını koruduğundan, bu suçların geniş anlamda mağduru toplumu oluşturan bütün bireyler, daha özel olarak ise seçmen topluluğudur. Bununla birlikte mağdur, her suç tipinin yapısına göre ayrıca belirlenmelidir.

Oy kullanması engellenen, cebir veya tehdide maruz bırakılan, seçmen kütüğüne hukuka aykırı biçimde kaydedilmeyen ya da adına başkası tarafından oy kullanılan kişi suçun doğrudan mağdurudur. Nitekim Korkmaz, seçmen kütüğüne ilişkin suçlarda dar anlamda mağdurun oy hakkı gasbedilen kişi olduğunu; fiilin kamu idaresinin güvenliğini ve işleyişini de ihlal etmesi nedeniyle geniş anlamda toplumun bütün

⁶⁴ Öztürk ve Erdem, s. 361.

bireylerinin mağduriyetinden ve devletin suçtan zarar görmesinden söz edilebileceğini belirtmektedir.⁶⁵

Devlet, kamu idaresi ve seçim kurulları tüzel kişi veya kamusal yapı niteliğinde olduklarından teknik anlamda mağdur değil, suçtan zarar gören konumundadır. Benzer şekilde seçim sonucunun değiştirilmesi, propaganda faaliyetlerinin engellenmesi veya seçim belgelerinin tahrip edilmesi hâllerinde adaylar ve siyasi partiler, ilgili suçun doğrudan mağduru sayılmasalar dahi suçtan zarar gören sıfatıyla, koşulları bulunması hâlinde kamu davasına katılabilirler. Bu nedenle somut seçim suçunda mağdur ile suçtan zarar görenin belirlenmesinde, suçla korunan hukuki değer, fiilin doğrudan yöneldiği kişi ve ihlal edilen menfaat birlikte dikkate alınmalıdır.

5.3. Suçun Maddi Unsurları

Seçim suçlarının maddi unsuru, ilgili hükümde gösterilen hareketin gerçekleştirilmesiyle oluşur. Bazı suçlar seçim sandığını açma, birden fazla oy kullanma, yasak zamanda propaganda yapma veya silah taşıma gibi hareketin yapılmasıyla tamamlanan sırf hareket suçlarıdır. Buna karşılık seçim kurulunun çalışmasının engellenmesi, seçmenin oy kullanmasının önlenmesi, seçim işlemlerinin imkânsız hâle getirilmesi veya seçim sonucunun değiştirilmesi gibi suçlarda kanunda belirtilen neticenin meydana gelmesi gerekir.

Seçim suçları çoğunlukla icrai davranışla işlenmekle birlikte; kurul kararına uymama, göreve gelmeme, seçim belgesini süresinde göndermeme, listeyi asmama veya itirazı tutanağa geçirmeme gibi ihmalî hareketler de suç oluşturabilir. Bazı hükümler seçim sonucu veya seçme hakkı üzerinde somut zarar meydana gelmesini ararken bazıları seçim düzenini tehlikeye sokan davranışı, sonuç gerçekleşmeden cezalandırmaktadır.

Neticeli seçim suçlarında failin hareketi ile netice arasında nedensellik bağı bulunmalı ve sonuç faile objektif olarak isnat edilebilmelidir. Seçim suçunun oluşması kimi zaman fiilin belirli bir yerde, zamanda veya seçim döneminde işlenmesine bağlıdır. Yasak propaganda, içki

⁶⁵ Korkmaz, s. 72.

ve silah taşıma suçları ile sandık başında işlenen fiiller bu niteliktedir. Ayrıca bazı suçlarda önceden ihtar yapılması, yetkili kurul tarafından karar alınması, failin kurul üyesi veya kamu görevlisi sıfatını taşıması ya da belgenin resmî seçim belgesi olması suçun unsurudur. Bu şartlardan birinin bulunmaması hâlinde davranış disiplin veya seçim hukuku bakımından hukuka aykırı olsa bile ilgili seçim suçu oluşmayabilir.

5.4. Suçun Manevi Unsurları

Seçim suçları kural olarak genel kastla işlenir. Failin suçun maddi unsurlarını bilmesi ve fiili isteyerek gerçekleştirmesi yeterlidir; ayrıca seçim sonucunu değıştirme amacı aranmaz. Bununla birlikte bazı suçlarda özel kast suçun unsurudur. Oy karşılığında menfaat sağlama, seçmenin kütüğe kaydolmasını ya da oy kullanmasını engelleme, seçmen kimlik belgesini saklama ve seçim sürecini geciktirmek amacıyla şikâyet veya itirazda bulunma bu niteliktedir. Kanunda “bilerek” ifadesinin kullanıldığı mükerrer kayıt yaptıрма, seçme yeterliliğİ bulunmadan oy kullanma ve seçimin hükümsüzlüğüne neden olma gibi suçlarda failin ilgili olguyu bildiğİ ayrıca ortaya konulmalıdır. Kötü niyetli şikâyet ve itirazlarda ise başvurunun reddedilmiş olması yeterli olmayıp seçim sürecini aksatmaya yönelik kötü niyetin varlığı aranır.

Taksirli davranışlar, kanunda açıkça cezalandırılmadıkça seçim suçu oluşturmaz.⁶⁶ Bununla birlikte 298 sayılı Kanun’un 141/2, 142 ve 147. maddeleri, kütük veya liste işlemlerindeki bazı fiillerin kayıtsızlık ya da gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi sonucu gerçekleştirilmesini ayrıca cezalandırmıştır.

Hata hâllerinde TCK’nin genel hükümleri uygulanır. Failin belgenin resmî niteliğİ, kişinin seçme yeterliliğİ, seçim döneminin başlaması, ihtarın yapılması veya kendisinin özel fail sıfatı gibi suçun maddi unsurlarında hataya düşmesi kastı ortadan kaldırabilir. Fiilin hukuka aykırılığİ konusundaki kaçınılmaz hata ise kusurluluğİ etkileyebilir;

⁶⁶ Öztürk ve Erdem, s. 271.

ancak seçim kurallarını veya ceza hükmünü bilmemek tek başına sorumluluktan kurtulmak için yeterli değildir.

5.5. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Uygulanması ve Ceza Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Hâller

Kanunun hükmünü veya yetkili merciin emrini yerine getirme, yalnızca hukuka uygun görev ve emirler bakımından sorumluluğu kaldırabilir. Anayasa'nın 137. maddesine göre kamu görevlisi, hukuka aykırı gördüğü emri yerine getirmeyerek aykırılığı amirine bildirmeli; konusu suç teşkil eden emir ise hiçbir surette yerine getirilmemelidir. TCK'nın 24. maddesi de konusu suç oluşturan emri verenle yerine getirenin sorumluluğunu kabul etmektedir. Bu nedenle seçim kurulunun, mülkî amirin, kolluk amirinin veya başka bir üst makamın talimatı; sahte tutanak düzenleme, seçmen iradesine müdahale etme, oy ekleme, seçim sonucunu değiştirme veya seçim belgesini yok etme fiilleri bakımından hukuka uygunluk nedeni oluşturmaz. Seçim görevlisinin hiyerarşik bağlılığı veya emre uymadığı takdirde görev yönünden olumsuz sonuçlarla karşılaşma ihtimali de tek başına sorumluluğu kaldırmaz.

Meşru savunma, zorunluluk hâli, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası da seçim suçlarının niteliği gereği kural olarak uygulama alanı bulmaz. Meşru savunma, kişiye veya hakka yönelen haksız saldırının orantılı biçimde giderilmesine izin verebilir; ancak seçim işlemlerinin bozulmasını veya sonuçların değiştirilmesini haklı kılamaz. Zorunluluk hâli siyasi menfaatlerin, adaylığın veya belirli bir seçim sonucunun korunması amacıyla ileri sürülemez. İtiraz, propaganda, müşahitlik ve kurul kararlarına katılma haklarının kullanılması yalnızca kanuni sınırlar içinde hukuka uygundur ve seçim suçu işleme yetkisi vermez. Seçim suçlarıyla korunan değer toplumun ortak ve üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen menfaati olduğundan seçmenin, adayın veya siyasi partinin rızası da fiili hukuka uygun hâle getirmez.

Kanun'un 136. maddesi, kurula seçildiği hâlde görevine gelmeyen kişi ile seçim başladıktan sonra kurul görevini terk eden kişiyi farklı yaptırımlara bağlamaktadır. Bununla birlikte hastalık, kaza, doğal afet

veya ulaşımın objektif olarak imkânsızlaşması gibi karşı konulamaz ve önlenemez bir dış etkidен kaynaklanan mücbir sebep hâlinde ceza sorumluluğı doğmaz. Burada mücbir sebep bir hukuka uygunluk nedeni değildir; kişinin davranışlarını iradesiyle yönlendirme imkânını ortadan kaldırdığından ceza hukuku anlamında iradi bir fiilin varlığından söz edilemez.⁶⁷ Bu nedenle maddede geçen “haklı sebep” ibaresi, başta mücbir sebepler olmak üzere göreve gelmemeyi veya görevi terk etmeyi kişiye isnat edilemez kılan durumları suçun kapsamı dışında bırakmaktadır.

Cebir veya tehdit altında suç işlenmesi ise TCK’nin 28. maddesi çerçevesinde ayrıca değerlendirilmelidir. Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet ya da ağır ve muhakkak bir korkutma veya tehdit sonucunda seçim suçu işleyen kişiye ceza verilmez; bu durumda cebir veya tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için baskının ciddi, güncel, kaçınılmaz ve failin irade yeteneğini ortadan kaldırarak ağırlıkta olması gerekir.⁶⁸ Siyasi baskı, amirin ısrarı, görevden alınma endişesi, mesleki gelecek kaygısı veya soyut tehditler kural olarak TCK’nin 28. maddesi kapsamında değildir. Özellikle seçim görevlisinin hukuka aykırılığı yetkili mercilere bildirme veya emre direnme imkânı bulunuyorsa ceza sorumluluğunun tamamen ortadan kalktığı kabul edilemez.

5.6. Teşebbüs

TCK’nin 35. maddesi uyarınca failin seçim suçu işlemeye elverişli hareketlerle doğrudan başlamasına rağmen fiili elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması hâlinde teşebbüs hükümleri uygulanır.⁶⁹

Kurulun çalışmasını veya seçmenin oy kullanmasını engelleme, seçim işlemlerini imkânsız hâle getirme, seçim sonucunu değiştirme ve seçim belgelerini yok etme gibi icra hareketleri bölünebilen suçlar teşebbüse elverişlidir. Buna karşılık yasak zamanda propaganda yapma, silah taşıma veya kurul kararına uymama gibi hareketin gerçekleştirilmesiyle tamamlanan suçlarda teşebbüsün uygulama alanı

⁶⁷ Ibid, s. 284.

⁶⁸ Ibid, s. 284-285.

⁶⁹ Ibid, s. 309.

oldukça sınırlıdır. İhmali seçim suçları ise kural olarak kanuni yükümlülüğün süresinde yerine getirilmemesiyle tamamlandığından teşebbüse elverişli değildir. Kanun bazı fiillerde teşebbüsü ayrıca tamamlanmış suçla aynı yaptırıma bağlamıştır; seçme yeterliliği bulunmadan, başkası adına veya mükerrer oy vermeye teşebbüs edilmesi ile sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyeye teşebbüs edilmesi buna örnektir.

Fail, icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçer veya suçun tamamlanmasını kendi çabasıyla önlerse TCK'nin 36. maddesi uygulanır; ancak o ana kadar gerçekleştirilen hareketler bağımsız bir suç oluşturuyorsa fail yalnızca bu suçtan sorumlu olur.⁷⁰

5.7. İştirak

Seçim suçlarına iştirak bakımından TCK'nin 37-40. maddeleri uygulanır. Suçun kanuni tanımındaki fiili tek başına gerçekleştiren kişi fail; fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurarak suçu birlikte gerçekleştiren kişiler ise müşterek faildir. Müşterek faillik için yalnızca olay yerinde bulunmak veya kurul kararına katılmak yeterli olmayıp ortak suç işleme kararı ve suçun icrasına işlevsel katkı gerekir. Başkasında seçim suçu işleme kararını oluşturan kişi azmettiren, suçun işlenmesini kolaylaştıran; araç sağlayan, yol gösteren veya suçtan önce ya da suç sırasında yardımda bulunan kişi ise yardım eden olarak sorumlu tutulur.

Kurul üyesi, seçim görevlisi veya kamu görevlisi sıfatı aranan özgü suçlarda yalnızca bu sıfatı taşıyan kişi fail olabilir; gerekli sıfatı taşımayan kişiler TCK'nin 40. maddesi uyarınca azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur.⁷¹ Seçim kurulu üyelerinin sahte tutanak düzenlemek, oy eklemek veya seçim sonucunu değiştirmek amacıyla birlikte karar alıp fiilin icrasına katılmaları müşterek faillik oluşturabilir. Buna karşılık karara karşı oy kullanan, muhalefetini tutanağa geçiren veya suçun icrasına katkıda bulunmayan kurul üyesi yalnızca kurul üyeliği nedeniyle sorumlu tutulamaz; ceza sorumluluğu şahsidir.

⁷⁰ Ibid, s. 324-326.

⁷¹ Ibid, s. 361.

5.8. İçtima

Bir fiilin birden fazla ceza hükmüyle ilişkili görünmesi, her durumda faile birden fazla ceza verilmesini gerektirmez. Öncelikle görünüşte içtima kuralları uygulanır. Aynı fiili düzenleyen genel ve özel hükümlerden özel norm öncelikle uygulanır; örneğin seçim tutanaklarında sahtecilik bakımından 298 sayılı Kanun'un 164. maddesi, TCK'nin resmî belgede sahtecilik hükmüne göre özel normdur. Buna karşılık 148. madde, TCK'nin sahtecilik hükümlerine atıf yaparak cezanın artırılmasını öngördüğünden TCK hükmüyle birlikte kurulan tek bir yaptırım rejimidir.

Görevi kötüye kullanmayı düzenleyen TCK'nin 257. maddesi ile 298 sayılı Kanun'un 138. maddesi ise tali niteliktedir; fiil seçim işlemlerini bozma, sahtecilik, rüşvet veya başka bir özel suç oluşturuyorsa görevi kötüye kullanma hükmü ayrıca uygulanmaz. Bir suçun unsurunu veya nitelikli hâlini meydana getiren başka suç nedeniyle ayrıca ceza verilmemesi, bileşik suç ilişkisinin sonucudur. Bu nedenle cebir veya tehdidin seçim suçunun unsuru ya da ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlendiği hâllerde, kural olarak aynı cebir veya tehditten ayrıca ceza verilmez; ancak kullanılan şiddet, özel suçun kapsamında kalan ölçüyü aşarak bağımsız bir yaralama meydana getirirse ayrıca cezalandırılabilir.

Görünüşte içtima ilişkisi bulunmadığı hâllerde TCK'nin genel içtima hükümleri uygulanır. Tek bir fiille birbirinden farklı birden fazla suçun oluşması durumunda fikrî içtima gereğince en ağır cezayı gerektiren suçtan hüküm kurulur.⁷² Buna karşılık failin birbirinden ayrılabilen hareketlerle birden fazla seçim suçu veya seçim suçuyla birlikte başka bir suç işlemesi hâlinde gerçek içtima uygulanır ve her suçtan ayrı ceza verilir.⁷³ Aynı seçim suçunun, aynı suç işleme kararı kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kez gerçekleştirilmesi zincirleme suç u gündeme getirebilir; ancak suçun mağdurları, fiillerin zamanı ve özel hükümde çoklu fiiller için ayrıca artırım öngörülüp öngörülmediği dikkate alınmalıdır. Örneğin birden fazla seçmenin oy kullanmasının

⁷² Ibid, s. 350.

⁷³ Ibid, s. 352.

engellenmesi 153. maddede özel olarak artırım nedeni olarak düzenlendiğinden öncelikle bu hüküm uygulanır.

6. SEÇİM SUÇLARININ SORUŞTURULMASI VE KOVUŞTURULMASI

6.1. Soruşturma Usulü

298 sayılı Kanun'da düzenlenen seçim suçları arasında şikâyeteye bağlı bir suç yoktur. Hepsi kamu davası gerektiren suçlar Cumhuriyet savcısı tarafından resen soruşturulur. Suçun seçim kurulunca düzenlenen bir tutanakla bildirilmesi, siyasi parti veya ilgilinin şikâyeteye bulunması soruşturmanın başlaması için zorunlu değildir. Cumhuriyet savcısı bir seçim suçunun işlendiği izlenimini veren durumu öğrendiğinde CMK'nın genel hükümleri uyarınca maddi gerçeği araştırmak, şüphelinin lehindeki ve aleyhindeki delilleri toplamakla yükümlüdür.

Kanun'un 173. maddesi, seçmenin oy kullanma imkânını korumak amacıyla soruşturma işlemlerine geçici sınırlamalar getirmektedir. Oy verme günü ile bundan önceki yirmi dört saat içinde; ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlar, asliye ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâlleri, kesinleşmiş hükümlerin infazı ve yetkili merci tarafından verilmiş tutuklama kararı veya yakalama emri dışında bir seçmen hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Ayrıca oy verme günü ile önceki üç gün içinde seçmenin özgürlüğünü veya oy verme imkânını kaldıracak ya da sınırlayacak idarî ve malî tedbir alınamaz. Bu yasaklara aykırı hareket, Kanun'un 172. maddesinde ayrıca suç olarak düzenlenmiştir.

Seçim işleriyle görevlendirilenlerin oy verme günü veya bundan önceki yirmi dört saat içinde işledikleri 298 sayılı Kanun'daki seçim suçları bakımından soruşturma, bağlı bulundukları kurullar tarafından hazırlanması gereken seçim tutanaklarının düzenlenmesini takip eden gün başlatılır. Bu hükmün amacı, seçim görevlilerinin soruşturma işlemleri nedeniyle görevlerinden ayrılmasını ve seçim faaliyetinin kesintiye uğramasını önlemektir. Bununla birlikte olayın kurul tutanağına geçirilmesi, ilgili belgelerin korunması ve kaybolma ihtimali bulunan delillerin güvence altına alınması önemini korur.

30.08.2026

Seçim suçlarının ispatında kurul kararları, sandık seçmen listeleri, sayım ve döküm cetvelleri, seçim tutanakları, oy pusulaları, kamera görüntüleri, elektronik kayıtlar ve tanık beyanları önem taşır. Kanun'un tutanakların özel delil değerini düzenleyen 178. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle seçim tutanakları resmî belge niteliği taşımakla birlikte ceza yargılamasında mutlak veya aksi ispatlanamaz delil değildir; diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirilir. Deliller toplanırken seçim kurullarının görev alanına ve seçim belgelerinin muhafaza düzenine müdahale edilmemeli; arama, elkoyma ve inceleme işlemleri CMK'da öngörülen usul ve güvencelere uygun yürütülmelidir. Ceza soruşturması failin sorumluluğunu belirler; seçim işleminin geçerliliği ve seçim sonucuna yönelik itirazlar ise seçim kurullarının yetkisindedir. Cumhuriyet savcısı, genel hükümlere göre ifade alma, bilirkişi incelemesi yaptırma ve gerekli koruma tedbirlerini talep etme yetkisine sahiptir.

Valiler ve kaymakamlar hakkında özel merciler öngörülmüştür. Valiler hakkındaki soruşturma Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcivekili, kovuşturma ise Yargıtayın ilgili ceza dairesi tarafından yürütülür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı soruşturmayı Yargıtay Cumhuriyet savcılarına yaptırabilirse de kamu davası açma veya kovuşturmaya yer olmadığına karar verme yetkisi kendisine aittir. Soruşturma sırasındaki yakalama, tutuklama, tahliye, arama ve elkoyma kararları Yargıtayın ilgili ceza dairesi başkanı tarafından verilir. Kaymakamlar hakkında soruşturma yapma ve kamu davası açma yetkisi il Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcivekiline, kovuşturma yetkisi ise il ağır ceza mahkemesine aittir. Hâkim ve savcılar yönünden Hâkimler ve Savcılar Kanunu'ndaki özel hükümler saklıdır.

Kanun'un 174. maddesi, seçim suçlarını işleyenler hakkında sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun genel hükümlere göre soruşturma yapılacağını belirtmektedir. Bu özel düzenleme nedeniyle 298 sayılı Kanun'daki seçim suçları bakımından memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kural olarak 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni alınmasına gerek yoktur.⁷⁴ Nitekim özel usule tabi

⁷⁴ Akyürek, s. 371. Akyürek'in aktarımına göre, Danıştay 1. Dairesi, bir belediye başkanı hakkında İçişleri Bakanlığının vermiş olduğu şikâyetin işleme konulmaması

kamu görevlileri istisnai olarak maddede sayılmıştır. Aynı esas, 298 sayılı Kanun'un uygulanmasıyla doğrudan bağlantılı olup genel ceza hükümlerine göre cezalandırılması gereken fiiller bakımından da dikkate alınır. Bununla birlikte hâkim ve savcılar, valiler, kaymakamlar veya Anayasa ve özel kanunlarla farklı soruşturma usulüne bağlanan kişiler hakkındaki açık özel hükümler uygulanmaya devam eder. Fiilin seçim göreviyle bağlantısı bulunmayan bağımsız bir kamu görevlisi suçu oluşturması hâlinde ise soruşturma izni meselesi ilgili özel mevzuata göre ayrıca değerlendirilmelidir.

6.2. Kovuşturma Usulü

Seçim suçlarında görevli mahkeme, 298 sayılı Kanun'da özel bir hüküm bulunmayan hâllerde genel kurallara göre belirlenir. Suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırına ve 5235 sayılı Kanun'daki özel görev hükümlerine göre dava asliye ceza veya ağır ceza mahkemesinde görülür. Valiler ve kaymakamlar hakkındaki özel görev kuralları saklıdır. Yer bakımından yetkili mahkeme ise kural olarak suçun işlendiği yer mahkemesidir; hareket ile neticenin farklı yerlerde gerçekleşmesi veya suçun yayın yoluyla işlenmesi hâlinde CMK'nin özel yetki kuralları uygulanır.

298 sayılı Kanun'un 177. maddesine göre il veya ilçe seçim kurulu başkanlığı ya da üyeliği yapan hâkimler, kendi çevrelerinde meydana gelen seçim suçlarına ilişkin davalara bakamaz. Aynı yerde davaya bakabilecek başka bir hâkim bulunmaması veya mahkemenin oluşturulamaması hâlinde dava, en yakın yargı çevresindeki aynı dereceli mahkeme veya görevli hâkim tarafından görülür. Bu yasak, seçim sürecinde görev alan hâkimin daha sonra aynı olayın ceza yargılamasını yapmasından doğabilecek tarafsızlık şüphesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Kanun'un 174. maddesi uyarınca ilgili kişiler ve siyasi partiler, CMK hükümlerine göre kamu davasına katılabilir. Bunun için yalnızca seçimle genel olarak ilgilenmek yeterli olmayıp suçtan doğrudan zarar

kararına karşın, seçim yasaklarının genel hükümlere tabi olduğundan bahisle Cumhuriyet Başsavcılığınca olayın soruşturulması gerektiği kararını vermiştir. (Danıştay 1. Dairesi, E. 2015/202, K. 2015/74, K.T. 3.2.2015)

görme ihtimalinin bulunması ve süresinde katılma talebinde bulunulması gerekir.

Yargılamada seçim tutanakları, kurul kararları, listeler, oy pusulaları, görüntüler, elektronik kayıtlar ve tanık beyanları birlikte değerlendirilir. Özel delil değeri öngören 178. madde yürürlükten kaldırıldığından, seçim tutanakları ceza mahkemesini mutlak olarak bağlamaz.

Seçim uyuşmazlığı ile ceza yargılaması birbirinden farklı amaçlara sahiptir. Seçim kurulları ve Yüksek Seçim Kurulu seçim işlemlerinin geçerliliği, oyların hesaba katılması ve seçim sonucuna yönelik itirazlar hakkında karar verirken; ceza mahkemesi sanığın suç işleyip işlemediğini belirler. Bir seçim işleminin geçerli sayılması, o süreçte suç işlenmediği anlamına gelmediği gibi mahkûmiyet kararı da kendiliğinden seçimin veya seçim tutanağının iptali sonucunu doğurmaz. Ceza mahkemesi seçim sonucunu değiştiremez; seçim mercileri de failin ceza sorumluluğu hakkında hüküm kuramaz.

6.3. Seçim Suçlarında Dava Süresi

298 sayılı Kanun'un 180. maddesine göre seçim suçundan doğan kamu davası, seçimin bittiği tarihten itibaren altı ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz. 4 Temmuz 2012 tarih ve 6353 sayılı Kanunun ile değişiklikten önce bu süre iki yıl idi. Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlıysa, ilgili mercie başvuru ile kararın verilmesi arasında geçen süre hesaba katılmaz; ancak bu şekilde süreye eklenebilecek zaman üç ayı geçemez. Bunun dışında süreyi durduran veya kesen başka bir neden öngörülmemiştir.

Akyürek'in belirttiği üzere Yargıtay, bu özel süreyi dava zamanaşımına benzer bir maddi ceza hukuku kurumu olarak değerlendirmiş ve süreyi kısaltan düzenlemelerin lehe kanun ilkesi gereğince geçmişte işlenen suçlara da uygulanabileceğini kabul etmiştir. Maddede daha önce iki yıl olan süre 6353 sayılı Kanun'la altı aya indirilmiş olmakla birlikte, özellikle delillerin toplanması ve

araştırmanın tamamlanması bakımından altı aylık sürenin oldukça yetersiz görünmektedir.⁷⁵

7. SEÇİM KABAHAHLERİ

298 sayılı Kanun'da idarî para cezası yaptırımına bağlanan fiiller, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 2. maddesi anlamında kabahat niteliğindedir. Bu kabahatlerin fiilî unsurları, failleri, özel uygulanma koşulları ve yaptırımlarının temel miktarları 298 sayılı Kanun'a göre belirlenirken; bu Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde kanunilik, zaman bakımından uygulama, kusur, hata, teşebbüs, iştirak ve içtima gibi genel esaslar ile idarî yaptırımların sonuçları ve yerine getirilmesi hakkında 5326 sayılı Kanun'un genel hükümleri uygulanır. İdarî yaptırım kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu bakımından da 298 sayılı Kanun'da aksine özel bir hüküm bulunmadığı ölçüde 5326 sayılı Kanun hükümleri geçerlidir. Bununla birlikte yaptırıma karar verecek makam özel olarak belirlenmiş olup 298 sayılı Kanun'un 175. maddesi uyarınca bu yetki Cumhuriyet savcısına aittir. Ayrıca 298 sayılı Kanun'da yazılı maktu idarî para cezaları, 5326 sayılı Kanun'un 17. maddesinin yedinci fıkrası gereğince her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Dolayısıyla iki kanun arasındaki ilişki, 298 sayılı Kanun'un özel; 5326 sayılı Kanun'un ise tamamlayıcı nitelikte genel kanun olması esasına dayanmaktadır.

298 sayılı Kanun'da öngörülen idarî para cezalarının miktarları, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu cezalar 5728 sayılı Kanun'la 2008 yılında yeniden belirlendiğinden, 5252 sayılı Kanun'un eski tarihli para cezalarının artırılmasına ilişkin hükümleri uygulanmaksızın, 2008'de belirlenen tutarlar esas alınır ve bunlar 2009 yılından başlayarak her yıl ilan edilen yeniden değerlendirme oranında kümülatif olarak artırılır. Nitekim Akbulut da 1 Haziran 2005'ten sonra kanun değişikliğiyle yeniden belirlenen idarî para cezalarının, değişiklik tarihindeki miktar esas alınarak Kabahatler Kanunu'nun 17/7. maddesi uyarınca her yıl

⁷⁵ Akyürek, s. 371.

yeniden değerleme oranında artırılacağını belirtmektedir.⁷⁶ Hesaplama da bir önceki yılda uygulanan tutara ilgili yeniden değerleme oranı uygulanır⁷⁷ ve bir Türk lirasından küçük küsur dikkate alınmaz; alt ve üst sınırları bulunan idarî para cezalarında ise her iki sınır ayrı ayrı güncellenir ve somut ceza, güncellenmiş sınırlar arasında fiilin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu gözetilerek belirlenir.

Seçim kabahatleri; seçim kurullarının karar ve tedbirlerine uymama, seçmen kütüğünün hazırlanması sırasındaki bazı yükümlölükleri ihlal etme, suç oluşturmaya n propaganda yasalarına aykırılık, sandık başındaki ödevleri yerine getirmeme ve kötü niyetli şikâyet veya itirazlarda bulunma fiillerinden oluşmaktadır. Bunlar hakkında öncelikle 298 sayılı Kanun’un özel hükümleri, hüküm bulunmayan hâllerde ise 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun genel hükümleri uygulanır.

7.1. Seçim Kurulları veya Kurul Başkanları Tarafından Alınan Karar ve Tedbirlere Uymama

298 sayılı Kanun’un 134. maddesi, ağırlıkları birbirinden farklı iki davranışı düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasına göre seçimin düzenli yürütölmesini sağlamak amacıyla seçim kurulları veya kurul başkanları tarafından alınan karar ve tedbirlere, yapılan ihtar a rağmen uymayan kişiye iki yüz⁷⁸ Türk lirası idarî para cezası verilir. Sorumluluğun doğabilmesi için karar veya tedbirin yetkili merci tarafından, seçimin düzenli yürütölmesini sağlamak amacıyla alınmış olması; ilgili kişiye yöneltilmesi ve kişiye karara uyması için ihtar da bulunulması gerekir. Buna karşılık karar veya tedbirin uygulanmasını

⁷⁶ Berrin Akbulut, “İdari Para Cezası ve İdari Para Cezasının Belirlenmesi”, *Çatalhöyük International Journal of Tourism and Social Research*, Y. 2022, S. 9, s. 89.

⁷⁷ Bu konuda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası “enflasyon hesaplayıcı” bir program geliştirmiştir. Enflasyon Hesaplayıcısı, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) hesapladığı tüketici fiyat endeksine (TÜFE) göre oluşturulmuştur. Enflasyon hesaplayıcısı söz konusu aralıktaki en yeni mal ve hizmet sepetini kullanarak oranlama ile hesaplama yapmaktadır. Bu makalede yeniden değerlendirmeler bu site üzerinden yapılmıştır.

<https://herkesicin.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/ekonomi/hic/icerik/enflasyon+hesaplayici>

⁷⁸ 2026 Ocak 5.014 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

zorlaştırmak ya da sonuçsuz kalmasına neden olmak, 134. maddenin ikinci fıkrasında hapis cezası gerektiren ayrı bir suçtur.

7.2. Seçmen kütüğünün hazırlanması sırasında sayım, yazım ve denetim işlemleri sırasında belirlenen esaslara aykırı davranmak

Seçmen kütüğünün hazırlanması sırasında işlenebilecek kabahat, Kanun'un 140. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre sayım, yazım ve denetim işlemleri sırasında belirlenen esaslara aykırı davrananlar, sorulara cevap vermeyenler, bilerek gerçeğe aykırı cevap verenler veya ilk sayım ve yazım gününde ilan edilen süreden önce bulundukları yeri terk edenler hakkında yüz⁷⁹ Türk lirası idarî para cezası uygulanır. Ancak bu yaptırımın uygulanabilmesi için fiilin ayrıca bir suç oluşturmaması gerekir. Bu nedenle düzenleme tali niteliktedir; davranışın önce 298 sayılı Kanun veya diğer kanunlarda düzenlenen bir suç oluşturup oluşturmadığı araştırılmalıdır.

7.3. Sair Propaganda Kabahatleri

Kanun'un "Sair propaganda suçları" başlığını taşıyan 156. maddesi de adlandırmasına rağmen bir suç değil, seçim kabahatlerini düzenlemektedir. Maddeye göre 298 sayılı Kanun'a aykırı olmakla birlikte başka bir hükümde ayrıca ceza yaptırımına bağlanmamış propaganda fiilleri hakkında Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrası uygulanır.⁸⁰ Böylece daha ağır bir suç veya özel bir seçim kabahati oluşturmayan propaganda aykırılıkları, emre aykırı davranış kabahati olarak yaptırıma bağlanmıştır. Örneğin Kanun'un izin verdiği tanıtıcı yayınlar dışında hediye veya eşantıyon dağıtılması ya da propaganda yöntemlerine ilişkin diğer kuralların ihlal edilmesi, daha özel bir yaptırım hükmü bulunmadığı takdirde bu kapsamda değerlendirilebilir. Maddenin tali niteliği nedeniyle önce fiile

⁷⁹ 2026 Ocak 2.507 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

⁸⁰ **Emre aykırı davranış Madde 32-** (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.
2026 Ocak 3.217 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

uygulanabilecek özel bir suç veya kabahat hükmünün bulunup bulunmadığı belirlenmelidir.

7.4. Sandık Başındaki Yükümlülükleri Yerine Getirmeme

Sandık başındaki yükümlülüklerle ilişkin kabahat, Kanun'un 158. maddesinde yer almaktadır. Buna göre sandık başında oy verme yönünden kendisine yüklenen ödevleri ihtara rağmen yerine getirmeyen seçmene iki yüz elli⁸¹ Türk lirası idarî para cezası verilir. Kabahatin faili yalnızca seçmen olabilir. Ayrıca seçmenin Kanun'dan doğan belirli bir yükümlülüğünün bulunması, bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin mümkün olması ve yetkili kişi tarafından yapılan ihtara rağmen yükümlülüğün ihlaline devam edilmesi gerekir.

Buna karşılık oyunu kullandıktan sonra ihtara rağmen sandık başından ayrılmamak veya sandık başında müdahale, telkin ya da tavsiyede bulunmak, 159. maddede hapis cezası gerektiren suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle 158. madde, yalnızca daha ağır nitelikteki bu davranışlara ulaşmayan yükümlülük ihlallerine uygulanabilir.

7.5. Kötü Niyetli İtiraz ve Şikâyet

Kötü niyetli itiraz kabahati, Kanun'un 166. maddesinde düzenlenmiştir. Seçim sonunda seçilenlere verilen tutanaklara veya seçilen kişilerin seçilme yeterliliğine makul bir sebep bulunmaksızın ve kötü niyetle itiraz eden kişi hakkında, itirazı reddeden merciin ihbarı üzerine bin⁸² Türk lirasından beş bin⁸³ Türk lirasına kadar idarî para cezası uygulanır. İtirazın reddedilmiş olması tek başına kabahatin oluşması için yeterli değildir. İtirazın kabul edilebilir bir dayanaktan yoksun olduğunun ve ilgilinin kötü niyetle hareket ettiğinin birlikte belirlenmesi gerekir. Aksi yöndeki geniş bir yorum, seçim sonuçlarına karşı kanunla tanınan itiraz hakkının kullanılmasını caydırabilir.

Kanun'un 167. maddesi ise oy vermenin düzenli biçimde yürütülmesini veya seçim kurullarının görevlerini sağlıklı şekilde yerine getirmesini engellemek ya da sayım sonuçlarını geciktirmek

⁸¹ 2026 Ocak 6.267 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

⁸² 2026 Ocak 25.070 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

⁸³ 2026 Ocak 125.351 TL (TCMB Enflasyon Hesaplayıcı)

gibi kötü niyetli amaçlarla şikâyet veya itirazda bulunmayı kabahat saymaktadır. Bu kişiler hakkında 166. maddede öngörülen idarî para cezası uygulanır. Düzenlemenin amacı, hak arama özgürlüğünü sınırlamak değil; şikâyet ve itiraz yollarının seçim işlemlerini aksatmak, kurulları gereksiz yere meşgul etmek veya sonuçların açıklanmasını geciktirmek amacıyla kötüye kullanılmasını önlemektir. Bu nedenle kötü niyet somut olayın özellikleriyle ortaya konulmalı; yalnızca şikâyet veya itirazın reddedilmiş olması yaptırım için yeterli görülmemelidir.

7.6. Seçim Kabahatlerinde İdari Yaptırımı Uygulama Yetkisi

298 sayılı Kanun'un 175. maddesi uyarınca Kanun'da öngörülen idarî para cezalarına karar verme yetkisi Cumhuriyet savcısına aittir. Bu hüküm, idarî yaptırım kararını verecek makam bakımından Kabahatler Kanunu'ndaki genel yetki kurallarına göre özel düzenleme niteliğindedir. Cumhuriyet savcısınca verilen idarî para cezasına karşı Kabahatler Kanunu'nda öngörülen kanun yoluna başvurulabilir. Kanun metninde yazılı maktu idarî para cezalarının uygulanmasında ayrıca Kabahatler Kanunu'nun yeniden değerlemeye ilişkin hükümleri dikkate alınır.

8. SONUÇ

Seçim güvenliğinin sağlanması amacıyla 1961 yılında kabul edilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, seçimlerin düzenli, serbest ve dürüst biçimde yürütülmesine ilişkin kuralların yanı sıra, bu kuralları ceza yaptırımlarıyla güvence altına alan tamamlayıcı ceza normlarını da içermektedir. Kanun'da seçim sürecine özgü çok sayıda fiilin suç veya kabahat olarak düzenlenmesi, seçmen iradesinin korunması ve seçim sonuçlarının gerçeğe uygun biçimde ortaya çıkması bakımından önemli bir işleve sahiptir. Bununla birlikte 2004 Ceza Reformu sürecinde, bu kanundaki fiillerin TCK'ye alınmamasını bir talihsizlik olarak görüyoruz. Nitekim seçim hukukunun dışında olağan ceza

yargılaması süreçlerinin işletildiği bu suçlar, TCK’de ayrı bir bölümde toplanabilirdi. Bu hem uygulamacılar hem de vatandaş açısından kolaylık sağlardı.

Önemli işlevine rağmen, 298 sayılı Kanun’un seçim suçlarına ilişkin hükümleri dil, sistematik ve ceza siyaseti yönlerinden yeniden ele alınmaya ihtiyaç göstermektedir. Çok sayıda ve birbirine yakın fiilin ayrı suçlar hâlinde düzenlenmesi, bazı hükümlerin tekrarlanması ve maddeler arasında kurulan girift atıflar, düzenlemelerin anlaşılmasını ve uygulanmasını güçleştirmektedir. Kanun’un terminolojisi ve düzenleme tekniği de günümüz ceza hukuku anlayışıyla bütünüyle uyumlu değildir. En basitinden, suç ve cezalara ilişkin değişiklikler 2008 yılında yapıldığı halde, Kanun’da “suç-kabahat” ayrımı yapılmamıştır. Bu ciddi bir eksikliktir. Ceza hukukunun son araç olma niteliği gözetilerek, hangi aykırılıkların suç, hangilerinin kabahat veya yalnızca seçim hukuku yaptırımına tabi bir usulsüzlük olması gerektiği yeniden değerlendirilmelidir.

Öğretide, özellikle Akyürek ve Akçakoca tarafından da belirtildiği üzere, bazı seçim suçu hükümlerinin suçun maddi ve manevi unsurlarını yeterli açıklıkta göstermemesi ve ceza sorumluluğunun kapsamını seçim kurulları veya kurul başkanları tarafından alınacak karar ve tedbirlere bağlı bırakması kanunilik ilkesi bakımından sorun doğurabilmektedir. Suç oluşturan fiilin ve yaptırımın kanun metninden öngörülebilir olması gerektiğinden, belirsiz ifadelerin açıklığa kavuşturulması; özel normlar ile TCK hükümleri arasındaki ilişkinin sadeleştirilmesi ve aynı hukuki değeri koruyan mükerrer hükümlerin birleştirilmesi yerinde olacaktır. Böyle bir düzenleme, seçim güvenliğini zayıflatmayacak; aksine kuralların muhatapları tarafından daha kolay anlaşılmasını ve uygulamada daha tutarlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Seçim suçları yalnızca seçim kurulu başkan ve üyeleriyle diğer seçim görevlilerini değil; seçmenleri, adayları, siyasi parti görevlilerini ve seçim sürecine herhangi bir şekilde katılan kişileri de ilgilendirmektedir. Bu nedenle çalışmada ayrıntılı teorik tartışmalardan mümkün olduğunca kaçınılarak, konuya ilgi duyan herkesin seçim sürecinde suç veya kabahat oluşturabilecek davranışları, bunların yaptırımlarını ve temel usul kurallarını

bütünlüklü biçimde öğrenebilmesine yönelik pragmatik bir yaklaşım benimsenmiştir.

Çalışmanın, özellikle seçmenlerin ve seçim görevlilerinin hak ve yükümlölüklerini önceden bilmelerine, hukuka aykırı davranışları tanımalarına ve görevlerini daha bilinçli ve güvenli biçimde yerine getirmelerine yardımcı olacak uygulamaya dönük bir kılavuz işlevi görmesi, teorik-pratik arasındaki dengenin kurulmasını sağlayacaktır.

BİBLİOGRAFYA

- Akbulut Berrin, “İdari Para Cezası ve İdari Para Cezasının Belirlenmesi”, *Çatalhöyük International Journal of Tourism and Social Research*, Y. 2022, S. 9, s. 87-99.
- Akçakoca, Mehmet, “Dar Anlamda Seçim Suçlarının Tanımı, İşlevi ve Bu Suçların Düzenleniş Tarzına Eleştirel Bir Bakış”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3-4, 2007, s. 129-163.
- Akyürek Güçlü, “Seçim Suçları”, in Havva Karagöz ve Atagün Mert Kejanlıoğlu (Ed.), *Seçim, Demokrasi ve Seçim Sistemleri Sempozyumu*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 359-371.
- Bilgili Murat Saltuk, *Türkiye’de ve Dünyada Seçimleri Denetleyici Süreçler ve Mekanizmalar*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2024, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Büyükekmekçi Burcu, “Propaganda”, in Fatih Güler (Ed.), *Seçim Hukuku Ansiklopedisi*, Nobel, Ankara, 2023, s. 200-203.
- Çadək Abdulkadir, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Sayılma Ölçütleri: YCGK, E. 2020/337, K. 2021/162, 22.04.2021”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1-2, Haziran-Aralık 2022, s. 101-130.
- Dinler Veysel, “Hukukta Açıklık İlkesinin Aşınması Olarak Geçişli Alanlar ve Siyasal Alanda Yol Açtığı Adaletsizlikler,” *Hukuka Felsefesi ve Sosyolojik Bakışlar XI Sempozyumu*, 2-4 Ekim, İstanbul, 2024.
- Ertuğrul Hüseyin, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Siyasi Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2020, s. 377-389.
- Gökcan Hasan Tahsin, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204)”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 67, S. 3, 2009, s. 93-128.

- Güler Fatih, *Seçimlerin Yönetim ve Denetiminde Görev Alan Kurumların Yapısal ve İşlevsel Sorunlarını Giderici Çözümler*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2021.
- İba Şeref, “‘Seçim Güvenliğı’ ve ‘Seçim Suçu’ İlişkisi Üzerine”, *Meclis Haber Dergisi*, Mart-Nisan 2023, s. 150-152.
- Korkmaz Elif, *Türk Ceza Hukukunda Seçim Suçları ve Cezaları*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Gaziantep, 2019 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Memiş Kartal Pınar, “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”, *Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 1373-1395.
- Özen Muharrem ve Önder Tozman, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 42, Sayı 4, Aralık 2009, s. 25-57.
- Öztürk Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin, Ankara, 15. Baskı, 2015.
- Şimşek Sümeyye, *Yargı Kararları Işığında Seçim Suçları ve Cezaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2020 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Temsilciler Meclisi, *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun Tasarısına Dair Seçim Kanunu Komisyonu Raporu*, Esas No. 5/6, Karar No. 7, S. Sayısı 33, 28.2.1961. (https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TM_0/c001/tm_00001024ss0033.pdf)
- Tunca Murat Aybars, “Madde Başlıklarının Türk Hukukundaki Yeri”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2023, s. 458-480.
- Türay Aras, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 5. Maddesine İlişkin Bir İnceleme”, *Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 1727-1747.

Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgatı*, Yetkin, Ankara, 2021.

Yılmaz Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin, Ankara, 10. Baskı, 2011.

Yalçın Çiftlik Filiz, *Seçim Suçları ve Cezaları: 298 Sayılı Seçimlerin
Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun*,
Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.